

Sarvõ Öiõ:

„Meele om ts' uuda ja ilodu kaia' vanikõga' vana-immi ja mi taha-ai, õt meist jääs kõigilõ ilodu ja pokan setorõiva muud perrä.”

lk 4

Jänese Veiko:

„a ku ma tuud rahha sõproga' kuluta' saa-ai, sis olõ-õi tuul elopalotamisõl vai 12-tunnitsil tüüpäivil võõridõ siäh ilma vaba aolda' mõtõht.”

lk 3

Ilvese Aapo:

„Õgal juhul Seto muusiga eläs kõiki naidõ tsõõrõ pääl veiga hõste ja tuu omgi kõkõ tähtsamb!”

lk 11

Setomaa

Hind 1 euro

Juuli 2018, nr 6 (343)

Välländmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Sõirapäiv võtt tuurõ üles

Saatse ilosa' põllumaa' anni' vanal aol hüvvä haina ja lehmä' anni' hõste piimä. Nii tetti vanastõ Saatseh suvõl kohopiimä ja sõira.

KAUKSI ÜLLE

16. juuni om ilostõ inne vahtsõt ja vanna jaanipäivä ja kel tahtminõ sõira kiit' om, a viil mõistmist ja julgust olõ-i, saava' siist mõlõmbat.

Ku kohalõ jovva siia' Setomaa piiriviirsee nulka, om parkmisplats jo täüs ja mitu ekskursiooni valla lastu. Viil säädäs müügilaudu üles ja aidmaaskit jakkus õnnõ kiirriagiir-jätele. Kurki ja värskit kardohkat kah.

Ilm om kuumakõnõ, Nedsäjä bändi ankrumiis Valgu Toomas mäng karmoõkat. Tõmbumi varjo linatüümassinidõ mano moromajja. Päämajah om rahvast inänp ku inemiisi.

Vot õigõhe kotosõhe saie! Siih lõigutas sõirarattit väikos täringusuurusõs tüküs, õt võistlus läbi viia'. Ja katõ lava pääl sõirataldrikkõ om. Üle kümne vähembält ja tulõ viil

Sõirapäiväl Saatseh.

mano kah! Nüüd om tükk aigu maigutamist ja arotamist sõiralaudu ümbre. Vanaaolitsi maikõ artundmist ja vahtsidõ maigutamist. Lasõ ka uma' numbrikõsõ' kasti.

Nüüd om kuumaa päävä ala lavalõ säätü sisse sõirakiitmisõ opitarõ. Piim pakso põhja-

ga potti, kohopiim inne kiimist sisse.

Sis oodõtas, kunas kohopiim mäldsäle lätt ja liimhal' as. Kõik kaesõ' keemilist imet ja jätvä' hal' ast tuuni miilde. Sis valõtas kõik nõrguma. Ja muna' lüvväs vallalõ, suul, küümne' valõtas sisse, võid paapõhja ja varsti valõtas kohopiim – poolõldõ sõir ka patta tagasi. Nüüd lätt mu jaost liisna s'õoilmaagisõs taa värk. Võõdas elektrinui ja pandas surisõma. A kuis sa sis pühä jaanipääväsõõgi sisse loidsu' saat! Nii saat õnnõ korõgõ elektrimassu.

Sõirompühisüük. Jaanipäävä kõllanõ sõir om nigu päävãratas. Jaanipääväl kaidõsõtas lehmä töbõdõ iist ja aetas kari läbi lõkkõsavvu. Ja nüüd opitarõh mikser.

Üldisõlt mullõ siski tänapäiv ka meelüs, ku tä ilostõ leibä and ja avitas ria pääl saia'.

Sõiromlõmmält umbõlõ hüä! Nüüd toetami Saatse kerigu remonti väiko värmilidse sefirikorvikõsõ süümisega ja tuu iist suurõ tordi hinda mastõh. Muidogi õi olõ' Saatse nulgah käuk midägi ilma Kruusamäede Maagõkõsõ haugikõleteldä.

Haara viil üteh sitigõpõhuma kõõgi aknõ ala istuta', õt hüä olnu' kurkõ hapata' lähkost võtta', ja pirnipuu katõ sordiga jakat.

Nii vahva, õt istiku' ka kohalõ viirdü'. Vastsõliina laadol kõnõldas, õt müüjit oll' inämb ku ostjit.

Mi sõida kodo poolõ, väiko' sõiratükü' kotiga üteh ostõt, õt kotõh viil näid maitsa' ja märguta'. Sis tulõva' arvutihevõistlustulõmusõ'.

Ulsti Triinu pilt.

Traditsioonilinõ sõir:

1. kotus: Klarika Hirv Kõrgemäe talost Võromaalt, küümniidõga sõir.
2. kotus: Allan Illisson Tõrva vallast Valgamaalt.
3. kotus: Inara Luigas Miktamäelt, küümniidõga sõir.
3. kotus: Ingrid Kala Litvina küläst, küümniidõga sõir.

Trendiluuja, vahtsõ maiguga sõira konkursi võitja':

1. Sirje Jänes Samarina küläst, kadajamarjuga sõir.
2. Lea Toe Miktamäelt, moonisiimniidõga sõir.
3. Klarika Hirv Võromaalt, kurssilaka maiguga sõir.

Perä osalõjit, kelle sõira' oll' ka väega hüä maiguga ja põnõva', oll' Kadi Traagel Rõpinä vallast, Anu Toe Miktamäelt, Annika Margus Samarina, Malle Heimar Treskist, Elli Lepasild Karisillalt ja Kiksova küläst Silvi Valge. Traditsioonilitsi sõiru hulgah sai valiku tetä' 12 erinevã sõira siäst ja vahtsõ maiguga oll' 10 erinevã sõira. Inemiisi oll' käunu s'õoastak sõirapääväl 300 ringih. Kell 15 alas' Saatse külakeskusõh Alle-Saija Tiatritalo etendüs „... ja õunapuud õitõsevad“. Tuu oll' üte Võromaa perre lugu, kelle osa juuri haardu' ka Satserinna nulka. Õdagu oll' viil kõva ja kupido Maagõkõsõh Taukariga.

Vahva, õt Saatse nulk uma kohopiimänulga väke joud avvu seeh hoita'!

Mälestuskivi Liidile

Naane väigokõnõ ku tähekene, käpe ku kirriv tsirgukõnõ, kõikaig ai asju joostõh ja kõnõl loohkalt ilmaas' ost – sääne oll mi muusiumi Liidikene, latsilõ uma maamakõnõ.

SARVÕ ÖIÕ

Liidist om pia kõigil nuil, kiä' timäga' kokko puttu' vai min-kõgi' peräst trehvisi', mäntsegi' huvtava' ja hüä' mälestüse'. Tälle miildü olla' rahvah, tä oll lugõnu' inõminõ ja samah ka' oppaja ja avitaja, iistvidjä ja takastoukaja.

Õgal aastagal 3. juunil, Obinitsa muusiumi sünnüpääväl tulõ muusiumirahval Liidi meelepääl, õgal märdsikuul ja sügusel oktoobrih pandas künnel havvapääl ja mälehtedäs hinge. A no' 17. juunil panti lauluimmi kaldõhe mälestuskivi, kohe om pääl kiro-tõt – Sillaotsa Liidi 05.03.1933-22.10.2016.

Lauluimmi kaldõh om mitmit kivve s'õo nulg laulunaisilõ, no' sis om näide kokkohõikaja ja kuuhhoitja ka' näidega'. Kaldõh om kõrralinõ pink, koh saat istu' ja kaia' ilosat orgo järvega'

ja lasta' mõttil joosta' innitsidõ hingi mano.

Liidile mälestuskivi pandmisõ mõttõsiimneke hillaikete läts suurõbast ja kimmäbäst. Liidi umaialitsõ' sõbrakõsõ' olli' üte' as' aajaja', õt kivi saasi' pantus ja peräst pido peetüs. Liidi latsõ' ja latsõlatsõkõsõ' olli' abih ja avitaja'. Terveh külä elli kivipandmisõlõ üteh ja kiä sai, tuu tull, kiä saa-as, tuu tulõ tõõsõl pääväl.

Rannust olli' sõbrakõsõ' suurõ summaga' tandsmah ja laulmah. Liidi mõistsõ hindäle ja meele kõigilõ üllätüse ka' tetä' – laulma tull segakuur Huik, kiä laul mäe pääl ja peräst kerkoh. Näidega' mi mõista-as varahappa arvõstagi'.

Ütehkuuh laulõti seto hümmi ja peräst lõpõtusõs Kukka Man-ni tett nn Helbi hümmi. Kivi man kõnõldi mälestüisi Liidist ja peräst tsailavvah latsi' jutu' edesi.

Ilosal pääväl olli' kõgõarmsaba' kokkokorjunu', õt ütehkuuh avvusta' seto süäme ja kuraga' näist, teno kinkõlõ om lauluimäkujo kõigilõ kaia'.

Laulukallõh uut laulmist ja kul'atamist, mäe päält lätt helü kavvõndõhe ja vesi vii sõna' tõistõ viirde.

Ait'umma kõõlõ hõimulõ!

Liidi ristipoig Vananurmõ Ilmar ja pereh.

Riitsaarõ Evari pilt.

Kohaligu' koori' Sillaotsa Liidi kivi avamisel.

Lauritsa Mauri pilt.

Sõirapääväl.

Riitsaarõ Evari pilt.

Kihnu keretäüs = Nuur tekk' eis' kodokohvigu' latsilõ raamadu

Juunikuu edimätsel pääväl sõidoti Setomaalt Kihnumaalõ ja minnu kutsti ka' üteh, õt paar päävakeist olla' kihnlaisi kultuuriroomih ja tunda' keväjäist merehõngu.

SARVÕ ÕIÕ

Nii ku laulusõna' ütles', õt massin tull moro pääle, sää- nestmuudu piaaigu ollegi' – buss oll kell nelli läbi kümme mintat Setomaa kultuuripäälina lipuvälaku platsipääl ja sõit nakas pääle.

Nelli tunni sõitu, kell katõsa jo merepääl ja ollimigi' Kihnumaal. Lihtsa.

Eiski' veid'õ vett aja mullõ hirmu hiussihhe, a meretäüs vett olõ-õi sukugi' loohka, a mõistusõga' saat pelgämisõ minemä aia'. A midä sa õks tiit, ku olõt vannamuudu inõminõ, kiä pelgäs suurt vett.

Kihnuh uut meid muidogi' sõbrakõnõ, pia umanõ Marekõnõ mar'akõnõ. Vastavõtmisõ tervtuse' tett ja kõrraga' vahtsõao pordemassinahhe ja müüdä Kihnu saart kihotamma nii ku noorõh iäh Petseremaal. Kih-

nuh om õks k' aut ja saart nätt, a õga kõrd om hüä ja huvtav ja kõõ tahat jal' tagasi.

Ütkorterõ saimi Mare kodo moro pääl külälisimajja. Ma sai hindäle loohka ja abivalmi naase, kinkaga' olli üteh tarõh, tuu oll Signe.

Mõttõkõnõ võtta' sääne pikk tii ette kohvikidõ peräst, tuu oll taadõ kaiõh õks tark ja hüä plaan.

Setomaal kõrraldõdas kohvikidõ päivä ja päivi s'ool aastagal kuvvõdat kõrda, a kihnlaisõ' edimäist kõrda ja kõrraga' säntse huuga', õt kae' ja imestä'. Meil om kohvigupäävä nimes pant Kostipäiv, kihnlaisil Kihnu keretäüs.

Tõõsõ päävä hummogu oll ts' uut segähüst, õt kuvvamuudu ja kiä kinkõga' nakas saart piteh k' auma ja sõitma, a kõik läts kuigi' loohkahe ja poolõ tunni joosul mi kambakõnõ oll jo Mare perremoro päält lännü'.

Ma sai nuidõ kampa, kinkõlõ rattit jakku-us, a meid viidi massinaga' ts' uut edesi ristteie pääle ja säält sis naksi jalaga' edesi uhtma edimäste keretäve mano.

Ja nii mi sis jalodi ütest keretävest tõistõ. Ku puul päivä oll jo k' aut, sis saimi hindäle

ka' jalgratta' istmisõ ala. Kihnuh om rattalainaminõ olõmah, õnnõ kohvigupääväl oll saarõpääl inäp inõmisi ku rattit. No ja sis päävä tõõsõ poolõ sõidimi rattidõga'.

Mikambakõsõlõ miildünii jalaga' k' avvu' ku ka' rattidõga' sõita'. Mi olli õks kõõga' väiga' rahu.

Õnnõ kavvõbahe nulka jäänü' kohvigu' jäi' käämäldä', muido mi proomõ õgah kohviku väiko keretäve õks ar'. Perüs õdagu oll rahvamajah ütine pido. Säält sis mi lauli mõnõ seto laulukõsõ ja peräst õgauts tandsõ niikavva, ku iho ja hing vasta pidi.

Jaollegi' kolmadapäävahummokkäh. Süüminõ, kraambussõ ala ja sõitja' bussi. Mus'otamõsõ' ja ümbrekaalavõtmisõ', hüä sõna ja mõttidõga' jumalagajätminõ ja kodotii nakaski' pääle.

Kokkovõttõh – ilm illos, miil hüä, keretäüs kimmäs ja vahtsõ kokkosaamisõ uutminõ nakas kotoh jal' pääle, muidogi' ka' kõnõlõminõ, õtkuisõks Kihnuh om hõste ja kuvvamuudu nä mõistva' umma hoita' ja mil- le nä meelee meelise'.

Ait' umma kõigilõ kõõ iist!

Obinitsa raamadukogoh om mitu erälde riulit, koh Meremäe ja Obinitsa kandi inemisi kirotõt ja koostõt raamadu' vähõ saisva'. Ummilõ lukõ' ja külälisile kaia! S'oo keväjä lõpuh õkva inne suvvõ ilmu väega eriline raamat. Meremäe kooli lõpõtaja Triinu-Liis Tarrosõ kooli luuvtünä alostõt seto laula raamat ilmu kõvakaasõlisõ ja suurõna huvilistõ ette.

KAUKSI ÜLLE

Raamatuh „Kua vüüd koogulist“ om 30 seto latsilõ passvat laulu kokko otsit. Näile om Triinu-Liis ka eis' pildi' mano joonstanu. Noodi' om Pai Piit- re ria pääle pandnu, nii õt laula saava' viiega laulda' ka muusigatarga'. Raamatuh nuutõ all om ka roomi noorõl hindäl laulu perrä joonista' vai märguta'.

Raamadu keeletoimõtaja om Palmi Silvi. Raamadu projekti- juht, iistvidäjä ni takastoukaja om Tarrosõ Aira, noorõ autori imä. Mina mälehtä Triinu-Liis-

Tarrosõ Triinu-Liis raamatuga.

Tarrosõ Aira pilt.

si peris tsipakõsõna imäga seto talostõl ja kooripruumõl kannatlikult kullõmah, joonstama, üteh laulmah.

Õgatahas om s'oo lugu tões- tusõs, õtkuvanõmba' õkspüüd-

vä' last seto kultuuriga kõütä' ni armastasõ' tuud ka eis', om tulõmus tävveste võimalik.

Nii õt ostkõ' raamat ar' vai teke' perrä!

Obinitsa muusiumi kamandamisõ'

Viimäne keväjäkuu om müüdä ja olõmi joudnu' suurdõ suvvõ. Koolilatsil kooli' läbi, suurõ inõmisõ' tahtva' ka' inäp hulki' ilma piteh. Muusiumilõ suvõkuu' meelise', sis tulõ rahvast küllä ja saat kõnõlda', näüädä', seletä', opada', naarta' ja nal' atõlla' – om lõpus aig.

SARVÕ ÕIÕ

Muusiumi kraaminäütäjä

Obinitsa muusium om ku tekstiilimuusium, kohe tul- daski' innitsidõ naisi näpotüüd

kaema ja imehtelemä. Õgal rah- val om olnu' uma rõivas, min- kõga' k' auti õgapäävatselt. Mil- le, minkõ peräst, kuvvamuudu, kohe määnegi' rõivahilp k' au, tuust kõõgõst tulõ muusiumih kõnõlda' ja läbi rõividõ saat hõste uma vanaimaolist ello seletä' ja mõnt asja ka' näüädä'.

Muusiumih om viimätsel kuul k' aunu' aokiränikkõ, koo- lilatsi, Säksamaalt reisikõrral- daji, külälisi Lätist, Hollandist, Prantsusmaalt jne, a käve ka' jaapanlanna opmah puutidõ polmmist.

Ja tõõnõtõõsõ ala olõmi k' aunu' valla tulõvigutegemi- si arotamisil ja mõttõtalossil. Käsitüü Kogo iistvidämislõ oll

muusiumih seto rõividõ raama- du kokkosäädmisõ teemapäiv „Seto hamõh“, teemahoitja ja kõnõlõja oll Sarvõ Õiõ.

17. juunil olti pääle Sillaotsa Liidile mälestuskivi pandmist lauluimmi kaldõhe muusiumi moro pääl.

Järgmäne om suur suvõkuu ja ku vähõ om kuum, sis majah seeh om hüä ja ahe, ja sis om hüä rahuh kaia' ja kullõlda' setokõi- si innist ello ja pruumi' seto rõi- vit sälgä. Kõõõ tuuga' k' au üteh ka' seto kiil ja seto-estee keele- mängu'.

Ku tulõ-õi, sis tiia-äi, ku olõ-õi, sis näe-ei. Seto inne usu-ui, ku kumbis.

Kuningriigi pildistäjä vällasortminõ

Teema: seto pido

S'ool aastagal oodõtas pilte seto pidodõst ni pühhist.

- Võistlusõ mõtõh om, õt sorti' vällä kõõgõ parep kuningriigi pildistäjä.
- Võistõlda' võiva' kõik, v.a hindamiskomisjon ja näide pereh.
- Oodõtas pilte seto pidodõst ni pühhist.
- Pilte man hinnatas nii tehnilist ku kunstilist puult, kaetas pildi seto muudu olõkit ja elolisust.
- Õga võistõlõja või saata' kooni' 3 pilti. Esitä' võit ütškõik mäntse aparaadiga' tett pildi. Pilt või olla' kas mustvalgõ või värmilõ.
- Saata' tohi-i pilte, mäntse' omma' olnu' mõnõh tõõsõh võistlusõh.
- Saadõtas JPG/JPEG pildifail vai esitedäs pildifail CD/DVD/mälõpulga pääl. Pildifaili pikep külõ piat olõma vähäbält 3500 px, resolutsiooniga' 300 ppi.
- Õga pildi man piat olõma päälkirii, pildistäjä nimi ja andmõ, a ka' pildistämislõ kuupäiv ja kodus, sündmüs jne.
- Pilte tüütlemise man tulõ arvõsta' hüvvä tavva ja õt tuu, midä pildistedi, jääsi' loomulik.
- Pildistäjä vastutas hindä ja pilte andmidõ õigsusõ iist ja tuu iist, õt tä om võistlusõlõ esitet pilte ülesvõtja.
- Pilte kaes ja uma arvamõõ and hindamiskomisjon, kiä sort vällä pildi', mis pandas kuningriigi- pääväl rahvalõ hindamisõs.
- Hindamiskomisjonilõ ja rahvalõ kõõgõ inäp miildünü' pilt om võidupilt. Võitja hõigatas vällä 4. aug- gustil, kuningriigipääväl Lüübnitsah.
- Võistlusõlõ saadõt pildi' jäävä' MTÜ Seto Kuningriigi Kroonikogolõ. Kroonikogolõ om õigus võist- lusõlõ olnu' pilte edespidi ilma rahalda' kasuta'.

Pildi' saata' kas marija.jurtin@setomaa.ee vai eis' viia' Verska Kultuurimajja. Kiräle kirotä' pääle: Kuningriigi pildimiis. Pilte oodõtas kooni' 15. juulini' 2018.

Lisainfo: Marija Jurtin, +371 529 1619, marija.jurtin@setomaa.ee.

Seto Kuningriik
25

Setomaa ülembsootska ja Setomaa Vallavaltsus
kutsva' Teid
XXV Seto Kuningriigipääväle
Kuningriik hõigatas vällä kell 12

Kuningriigi viisa mass 6 eurot vai 5 Seto krooni
Latsõ' (alatoõh 13 a.), opilanõ / üliopilanõ ja pensionär 3 eurot vai 2 Seto krooni
Seto rahvarõivih massulda'

Sõidumassinahhe - 3 eurot vai 2 Seto krooni
Bussi kotus - 5 eurot vai 4 Seto krooni (tsill'õkõnõ buss), 10 eurot vai 9 Seto krooni (suur buss)
Tsikli kotus - 2 eurot vai 1 Seto kroon

LÜÜBNITSA, 4. august 2018 a.

Setomaa Vallavaltsus
796 4733
vald@setomaa.ee
www.setomaa.kovtp.ee

Kuningriigi toetaja:
Setomaa Kultuuriprogramm
Eesti Kultuurikapital
Setomaa Arenguprogramm
Setomaa Vallavaltsus

Seto Kuningriigi Kroonikogolõ
529 0261
www.setomaa.ee/kogu-
kond/kuningriik

Vabadussport – om tuu aoviideh vai tüü?

Mi saa lähébält tutväs, mia om Verska nuuri organisatsioon MTÜ Vabadussport, kiä' sääl tegutsõsõ' ja kuvvamuudu nä omma' joudnu' Setomaa nuuri triinmisõ mano.

KAHUSKI PÄIVI

Kõnõlgõ' ts' uut hindäst. Minkõga' ti tegelet ja kiä ti olõt?

Mi olõ noorõ' poisi' Setomaalt, kiä' tundva' hüvvämiilt elost tävvel rinnal ja kiä' tegevä' tuud, mia näile meelüs. Mi olõ MTÜ Vabadussport. Mi tegele alternatiivspordialadõ parkuuri, slackline'i ja kiikingu popularisatsioon ja edendamisõga' Eestih. 2011. aastagast olõmi läbi veenu' tüütari 55 erineväh Eestimaa kotusõh. Olõmi 2017. aastaga nuuriühingu ja -organisatsiooni nominent. MTÜ juhatusõh olõmi kolmõgese: Jänese Veiko, Vertepovi Sergei ja Roose Jaan.

Mia om MTÜ Vabadussport? Kuvvamuudu ti pääle naksit ja kohes olõt no' vällä joudnu'?

Vabadussport om nuuriorganisatsioon. Mi naksi pääle säitsme aastaga iist, õt tutvusta' huvilisiõ parkuuri ja slackline'i spordialasit. Kõik nakas tuust, õt meil kolmõl oll põhikoolih ütime huvi saltosit hüpäädä'. Ja mi naksi k' auma üle Eesti erineväh kotussih parkuuri ütitsil triinmisil ja tull mõtõh moodusta' uma tiim nimega' V-Traceurs (Verska parkuuri-ja').

Peräst pand tähele mi potentiaali Verska gümnaasiumi tuu-aignõ huvijuht Kooseri Viivika, kiä pakk vällä küüsüdä rahha, õt meelee parebit triinmisvõimaluisi luvva' ja tutvusta' parkuuri ja slackline'i ka' naabridõ man. Tuu jaost luudi MTÜ Vabadussport.

Mi olõ vällä joudnu' sinnämaani', õt tiim om suurõp, k' aumi üle Eesti ja Eestist välälä, mi anna regulaarsit treenin-

git ja iso huvidõ vasta om pal'l'o suurõp ja huug paistu-ui viil otsa saavat. Huugu om meelee mano andnu' noorilõ oppaminõ, midä võõdas vasta üllätävält hõste.

Vabadussport – om tuu aoviideh vai tüü?

Poisi' (nal'atõh): Väiga' rassõ tüü, a õnnõs üleba' omma' hüüä'.

Mi alosti hobiga' ja olõmi joudnu' tüüni'. Päämätselt om säänestmuudu, õt hobi' veevä' raha vällä, a õnnõs mõnõga' võit ka' tiini'. Ja eiski' ku sisse-tulek olõ-õi suur, and hobiga' tegelemine õgapäävast elorõõmu ja joudu ka' tõisih õgapäävätsih tegemistõh. Kõgõ tähtsäp om mi jaost tuu, õt mi saasi' umma aigu kontrolli', selle õt säätsidõ hobidõga' tegelemisõs piat olõma järest treening.

Kuis parkuurimisõ ja slackline'i mano joudsõt, mille naksit tuuga' tegelemmä? Mia om erineväh lihtsalt turnmisõl ja parkuuril?

Parkuurimisõ mano mi joudsõ 2006. aastagal youtube'i videosit kaieh. Parkuur oll uma latsõkõngih viil ja naas ilmah tuntust kogoma. Tuul aol meil kah'os parkuuri oppõvideosit olõ-õs, mia no' kõik internetih om olõmah. Mi õpõ trikke selges filmijuppõ kaieh.

Täpset seletüst saaki-i anda', õt mille mi naksi parkuuriga' tegelemmä. Parkuuri ja lihtsalt turnmisõ vaih om tuuh, õt parkuurih proomtas takistus võimaligult loohkalt ja kipõlt ületä'. Ku trenni tetäs, sis har'otõdas ütäl takistusõl mitund muudu takistusõ ületämist, õt vällä selgitä' tuu kõgõ parep hindä jaost.

Slackline'iga' saimi tutväs 15. mail 2010. Põlvah oll meil parkuuri üle-eestilinõ treening ja sääl oll ka' Gibbon Slacklines Eesti aamõtlilik edesimüüjä, õt parkuuri seltskunnalõ slackline'i tutvusta'. Mi lätsi nii huugu tuust, õt õdagu pümmeh saimi liine päält maaha ja bussiga' kodo sõitõh tundsõmi viil, kuvvamuudu jala' värisese', nii ku olõs õks tasakaalulini pääl.

Koh ti olõt triinnu' ja koh esinemäh k' aunu'?

Pahillatsõs olõmi k' aunu' 55 erineväh Eesti kotusõh tüütari tegemäh. Kõgõ miildejääväs kotusõs om arvada' Kihnu.

Edimätses kõgõ äkilitsõbas esinemisõs oll meil Club Illusionis saltodõ show 2010. aastagal. Kõgõ terävõp mälestüs tuust naas pääle jo inne pääpruumi, ku mi bussiga' Tartohe joudsõmi. Mi maapoisana sis viil Tartot nii hõste tunnõ-õs, saadõti meelee massin vasta – matal bemm, tagavedo, kõrralik linnakas tuunit massinah. Juhiistmõ säältugi oll nii madalah, õt tagomatsõlt pingilt sait õkva kaia' edeklaasist vällä, nii ku sõidasi' eis'.

Pääproovih mi joudsõ edimäist kõrda kava läbi tetä', mia sai valmis 10 mintat inne. Mi mälehtä tuud esinemist nii hõste, selle õt trikkega' mi lei kõikvõimaligu' kotusõ' ar', mia sai: künnärpää', kundsa' ja pää. Kõik sääne oll tuulaol mi jaost vahtsõnõ, a nii väkev, õt pand meid inäp trenni tegemä, õt mi saasi' ka' muial esinedä'.

Sõmmõrpalo Adrenalin Arena esinemisõ naas pääle tuust, õt Sergei mängõ „hullunu' avustajat“, kiä hüpäs kõrgõlt püünelt õkva krossiraa pääle. Turvamehe' Jaan, Veiko ja Henriko naksi' fänni takah ajama ja sis oll' tapõlusõ' ja saltotamisõ'. Esinemisõ lõppi tapõlusõga', koh Sergei linnas saltoga' kõtuldo. Vislapuumari tordi pääl oll tuu, õt tuu paistu nii elolinõ vällä, kuna Sergei tege- ligult niibõstu ja linnaski, nägo iih, vasta maad.

Ku pall' o teil om parhilla' opilasi ja koh ti annat (püsävält) trenne?

S'oo oppõaasta oll' kõrralitsõ' parkuuritreningu' neläh erineväh koolih (Verska, Mere-mäe, Käpä ja Ritsu), koh käve keskmätselt 60 opilast. Meil om hüämii tuust, õt ku muidõalõstasõ' kõik noorõ' sügüse suurõ huuga' ja keväjäs olõ-õi inäp kedägi', sis meil om kõik tõistpites. Kõikaigtulti mano. Verska koolih oll kõgõ inäp tahtjit ja

Kahuski Päivi pilt.

Kiikingutrennih.

kõgõ parep miil om nätä' vahtsit tulõjit, kiä' ka' vabal aol tuuga' ummapääd tegelese'. Kapteni Margo ja Aruotsa Ergo oll' miika' ka' üle-eestilitsõl parkuuri ütistreeningul Albu.

Mia teele kõgõ inäbä nuuri oppamisõ man meelüs ja mia teid hinnäst tegemä pand?

Kaieh nuuri ja nutiajastut, mi saa arvu, õt latsõ' olõ-õi inäp nii liikuva' kumi umah latsõiäh. Tuuperäst mi olõ võtnu' uma tsihis panda' nuuri liikumma erilitsõbalt.

Minkõga' viil pääle spordi ti tegelet? Määnest „perüs tüüd“ ti tiit?

Pääle MTÜ-ga' Vabadussport tegelemisõ om meil kolmõl uma' ettevõttõ'. Veiko (OÜ Puhas Jänõs) huuldas massinõt Aurupesulah Verska Viikeskõsõ kõrväl, Sergei (Puurändur OÜ) teostas puuhuuldustõid ja ohtligatsi puie maahavõtmist ja Jaan (Slackwalker OÜ) tüüt pikält Dubaih tsirkusõh La Perle By Dragone. Ja võistlõs ka' tegüsält rahvusvahelisel võistluisil ja esines mõntkõrda nii Eestih ku ka' muial ilmah.

Määne oll ti edimäne tüü (ütskõik kas palgatüü vai miaki', midä oll vaia kotõh tetä')?

Jaan: Põhikooli lõpuh ütõs suvi Koidula raudtiijaama ehitõsel. Peräst tuud ütli hindäle, õt kunagi' inäp lää-äi tavalitsõlõ palgatüüle. Tüüpäiv vinnü sagõhõhe 14-tunnitsõs ja vapa aigu sporti tetä' jääki-is.

Ma saa arvu, õt suurõh jaoh ti olõt Verska poolõ tagasi tulnu' (vähäbält mõnõst aost). Mia tuu om, mia teid tagasi kodokotusõhe tuu? Mia tege teele Setomaa armsas?

Jaan: Hääolõmisõkotus. Siihom hüä triini' hinnäst, arõnõda' kihälisõlt ja valmstuda' võistluisis vai esinemisõs. Mu jaost om tuu päämäne slackline'i trennikotus. Hääolõmisõga' mõtlõ vabadust ehitä' trenniplatstap-

Vabadusspordi kogo pilt.

Parkuur.

selt küle ala. Ülikooli aol Talinah oll suur probleem lähëbä ja samah kõlbulitsõ triinmiskotusõ löüdmisõ ja sinnä' sõitminõ. Setomaal om mul kõikaigt üte kotusõ pääl slackline'i park ja ma pia-ai kultamma õga kõrd tunnõ sõitmisõ, ülessäadmisõ ja maahavõtmisõ pääle. Pääle tuu om siih viil ka' vaikus. Luksus om triini' ütõsindä olõh. Tuu avitas hinnäst kokko võtta' ja saia' kipõbahe parebit tulõmusi.

Veiko: Ma oll pikä aigu tüüh vällämaal kõrraga' pääle keskkuuli (5 aastakka). Tuu aoga' õnnahu k' avvu' mitmõh riigih nii Ouruupah ku ka' kavvõbah. Ma sai mitmõh riigih reisi', ka' pikebält ellä'. Ütehi' riigih tulõ-õs pääle õigõt tunnõht. Õks oll' mõttõ' Eestist ja huvi tiidä' saia', midä sääl tetäs. Keskkoolih üles ehitet MTÜ ja sõbra' oll' kõgõ alos, mille ma no' siih tagasi olõ ja tegutsõ. Kõgõ parebahe om meelee tuu kõrd, ku ma sai video, koh sõbõr sei mõnõga' jäätüst ja kõnõl, õt paar tunni parkuuri tüütarrõ tett ja kõrraga' lätt edesi kodo trenni tegemä. Vot sis vältgähtü tiidminõ ja ma kindlalt otsusti ar',

õt rahha ma või vällämaal kõvastõ inäp tiini' ku sõbra' kotõh, a ku ma tuud rahha sõproga' kuluta' saa-ai, sis olõ-õi tuul elopalotamisõl vai 12-tunnitsil tüüpäivil võõridõsiähilma vaba aolda' mõtõh.

Määne om Setomaa nuur võõrdõh muu ilma nuuriga'?

Keskmätsesst püüd inäbä. Kõpitsõs umaette uma ala man hillä ja tassa, kooni' arõnõs läbi uma pühendünü' tegevüse silmäpaistvamas suurõbalõ ilma-lõ. Motiviiir ja jaga tiidmisi per-rätulõjilõ.

Mäntse' omma' ti edespididse' plaani'?

Tegutsõda' viil inäp, ku mi olõ taad s'ooni aoni tennü, inäp panda' umma aigu arõnõmisõlõ, õt mi jovvasi MTÜga Vabadussport pakkü' noorilõ nuid võimaluisi, midä meil umal aol olõ-õs ja minkõst mi õnnõ unisti. Mi soovi ka' suurõnda' umma tiimi, tegevusalasit ja rõividõ kogo.

Mi tegemisi saat kaia' mol'oraamaduh, Instagrammih, Youtube'ih Vabadusspordi nime alt #Vabadussport.

Trenn Meremäel.

Kahuski Päivi kogo pilt.

Kõrdapiteh rõivih

Mi kõik olõ aoh aigupiteh nii kihält ku hingelt, nii mõttilt ku vällänagemisõlt tõistsagamatsõst lännü' ku mi immiimä'. Pall' o mi taha ja saa innist hindäga' üteh võtta', midä sis läbi mi hindä anna edesi peräst meid tulõjilõ? Õgaüts meist jätt mäntsegi' märgi hindäst maaha, kiä mäntse. Kas meist järgmätse' tahtva' ja mõistva' mi märke müüdä k' avvu? Tuud mi tiia-äi, a arva, õt mi tahasi' tuud kül'. Tuuperäst ommõgi' vaia mõtõlda', õt kuvvamuudu mi olõ, midä mi tii vai tegemäldä' jäta ja mäntse' mi olõ.

SARVÕ ÕIÕ

Leelotarko Kogo juht

Kuvvamuudu mi ummih vanavanõbidõ rõivih vällä paisu? Innitside immi jaost olli' seto rõiva' õgapäävärõiva', a mi jaost ommõgi' õgapäävärõiva' üleilma ütesagamatsõ' rõiva'. Rõividõ perrä saia-ai inäp arvu, õt kiä om kiä. Uma' setorõiva' omma' meele ja tõisilõ ilotamis- ja uhkõldamisrõiva'.

Mõntkõrd om häpe hindä peräst, ku määnegi' kotus rõividõ man ar' ripsahus, midä peräst näet kohki' pildi pääl, õt ilotuhe olõt olnu' ja poganah jäänü' pildiaulukku. Tõisi om muidõgi' lihtsapkaia', eishinnäst näe ei, ja sis mõtõlda', õt mille kiä kuvvamuudu om hinnäst rõivih e säädnü'.

Mi kõik olõ kunagi' naanu' rõivihpandmisõ tarkust opma läbi hindä. A olõnõs, õt kiä om olnu' oppaja, kiä om midä mõistnu' tähtsäst pitä'.

Mu oppaja ja edimänerõivilõsäädjä oll' uma vanaimä Mat' o. Latsõkunnana oll' huvtav suhvlisist haarta' vanaimä hamõh ja tuu sälgä aia' ja sis ts' uut joostõlla' ja ulta'. Vanaimä õnnõ naard. A ku tull' aig, õt oll' vaia kõrdapiteh rõiva' sälgä saia', sis vanaimä avt ja selet, õt kuvvamuudu vaia sukman ar' kõrti', kuis hammõ käüse' kääntä' ja nii edesi.

Päämäne – rõiva' piat ilostõ säälh olõma, sis olõt eis' üteh rõividõga' illos, tohi-i tõisilõ läbi rõividõ häpü tetä'. Ja tuu tarkusõga' olõ pruumnu' s'ooni' aoni' ellä'. Hindäle olõ ülnü', õt ku ma inäp ütte vai tõist kotust jovva-ai eis' kobenda' ja kõrda säädä', sis poolkõlla' rõividõga' ma uma tarõussõst rahva mano lää-äi.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyulle@gmail.com

Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah) Kittusõ Kelly, tel 522 0661, e-post: kelly.kittus@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi

Seto keele tõlkja Sarvõ Õiõ

Makett ja külesäädmine Saluveere Tomi

Välländaja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Õiõ, Leima Arne, Kruusamäe Meelike, Jürriõ Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa veld.

KAASTÜÜ' saata: kauksiyulle@gmail.com vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata: kelly.kittus@setomaa.ee.

Tähtaig õga kuu 20. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Vabarna Anne kooriga.

Sarvõ Õiõ kogo pilt.

Meele omma' vana' tarkusõ' ant, õt nuid hoita' ja nuidõ perrä ellä'. Mi tiia, õt kuvvamuudu piat olõma rõivih näio, mõrs'a ja naane. A no' omma' setokõisi õgapäävärõivist saanu' ilotamisrõiva' ja täks säält tulõ sis tõonõ kaeminõ rõividõ pääle, tõistmuudu rõividõ avustaminõ.

Seto rõivit vai innitsidõ setokõisi muudu panõ-õi hinnäst rõivih õnnõ seto', a kõik, kiä tahtva', n'oo' olõ-õi inäp setorahva hindänütämisõ rõiva'. A kõrdapiteh võisi' õks hinnäst rõivih säädä' kasvai avustusõst seto innidsegi' rahva peräst.

Midä vanaimä opas – näiol piat hiusõ' kuu olõma, takah üteh kossah, hiusõ' tohi-i hiibõlla'.

Innidsel aol oll' kõigil tiidä', õt mehenaasel omma' uma' näioia pikä' hiusõ' katõh kossah ümbre pää ja link pääl. Säänestmuudu sis kõikaig, õga päiv ja hummogust õdagun', koon' surmani' vällä. A no', kuvvamuudu no' käävä' ilmapiteh naase'?

No' elä mi kõik õuruuapello ja link ja ka' seto rõiva' omma' rassõ' kanda', näidega' om lämmi. Säänestmuudu üldäs. Mul om muidõgi' rassõ tuust jutust arvu saia', selle õt ku rõiva' omma' rassõ', sis mille näid sälgä aetas? A ku vaia uhkõlda', sis vaia, a uhkus tulõ kõrdapiteh vällänagemisõst, poolkom õks poolk ja võlssi om võlssi.

Minkõga' hinnäst sis proomtasvällä vabanda', õt mille päält neläkümne naisil omma' vanigõ' pääh vai link om kuigi' hans' akult ümbre pää säet. Päämätselt üldäs, õt olõ-õi registreerit abiolo, olõ-õi laulatõ, õt

Obinitsa näio' Kalju Anni, Raagi Agni ja Kalju Olli 1939. aastal kuldrättega.

Sarapi Carli pilt. Riitsaarõ Evari kogo.

eletäs mehest lahu ja nii edesi. Meele, kiä mi hoiä umma rõivih' aumisõ innist muudu avvu seeh, meele om ts' uuda ja ilodu kaia' vanikõga' vanaimmi ja mi taha-ai, õt meist jääs kõigilõ ilodu ja pokan setorõiva muud perrä.

Vanastõ, ku õgapäävätselt k' auti ummih seto rõivih, sis ku naane olõ-õs mehele saanu', sis tä oll' vanatütrik ja käve surmani' rätiga'. Külä kai ja kõnõl, ku olõ-õs hõste rõivih. No' tahta-ai väiga' valgõ ilosat puhast rätti päähä panda', õt sis näet vällä vanamutinõ. Tuud pelätäs ja soengut ka' saa-ai näüädä. Ma saa tuust arvu ja saa-ai ka'. Valgõ rätt tege õga näo ilosast ja loohkast.

Mu kaemisõ perrä om õga naane, ütskõikku nuurvai vana, tä om illos, ku linik om kõrdapiteh säet ümbre pääl. Ku olõ-õi ilostõ, sis tegegi' inõmisõ poganast.

Ku tahat olla' illos seto noork, sis lasõ' kinkõlgi' opada' ja harõda' kotoh linige päähäpandmist. Laulusõnagi' ütles, õt link tulõ panda' liki otsa.

Nuu' vabandusõ, õt olõ-õi aamõtligult mehenaane, a kõik tiidvä' ja nägevä', õt kuu eheläs, om pereh, sis rahva jaost olõt õks linigekandja. Papõr om tuujaost tähtsä, õt ku pahandus tulõ, sis papõr avitas vaest varra jaka', a midä arvas külä ja vald, tuu om kõvõp papõrd.

Inõminõ om sis rõivih illos, ku kõik om läbi mõtõld. Pidorõivas om õks sukman, paks rõivas hoit ilosabalt. Sukman vaia vüü all kõrda kobenda', õt ümbretõõri olõs rõivas ütelsõlt ar' jaet. Vüü õigõ poolõga' pääle kõüdet. Põll õigõ pikkusõga', olõsi-i liisnalt lühkõkõnõ. Ja ka' põllõ nõõrä' võisi' olla' lühhebä', õt tolõlõsi-i takah liisnalt pikält.

Ku mõistat ja olõt harinu', sis seto rõivih pandminõ olõ-õi keerolinõ ja näide seeh olõminõ olõ-õi rassõ. Ku tunnõt, õt rõivas pitstäs, om rassõ olla', sis tulõ olla' eestirõivih, nii ku vanastõ ülti.

Avvustagõ' seto innist rahvast, kinkõ rõiva' n'oo' omma' olnu', a teku-üi häpü hindäle ja hüäle rahvalõ.

115 aastat Matsuri kandi hariduselo algusõst

Latsi koolioppus Raakva nulgah nakas' pääle 1903. aastal, ku Vedernika küläh parhillatsõh Ala-Kuusõ taloh tetti vallaõ edimäne s' ookandi kuul. Klassiruumi' olli' tarõ üteh otsah, a pereh eis' elli tarõ töõsõh otsah, vahel oll' suur seenine. Tuulaiganõ peremiis taloh oll' Aleksei Korol, mu esäpuulnõ vanavanaesä.

PALMI SILVI

Matsuri kooli vilistlanõ

Koolih sai õnnõ vinnekeelist haridust ja edimäne oppaja oll' nuur näio, kiä kõnõl' vinnekeeleh. Mu imäpuulnõ vanaimä käve ka naabritaloh koolih ja kõnõl', õt oppaja Maria oll' olnu väega armas ja hüä ineminõ.

Eesti keeleh naati koolioppust andma 1919/1920. oppõaastal. Ku mu 1913. aastal sündünü esä ja 1916. aastal sündünü lell koolih käve', oll' võimalik saia' jo nelli klassi haridust. A esä sõsarõ', kiä mõni aasta inne näid koolih käve', mälehti' umast kooliaost mäntsitki lahingit ja tuud, kuis nä aastast inne näid koolih käve', selle õt kuul oll' sõategevüse peräst kinni pant.

1926. aastast pääle tüüt' kuul Matsuri Pedajasõ perrelt üüritü ruumõh. Kooli nimi oll' Võmorkova (ka Võmmorkova) Algkuul, a 1935. aastast Piirõja 6-klassilinõ Algkuul. Koolilatsi arv oll' kasunu ni nä mahus inämb koolimaja ar'. Ku mu imä 1930-ndäil aastil koolih käve, oppõ tä vaehtõpääp Säpinäh, koh Üiboubina puul oll' osa klassiruumõ.

Imä mälehtämist perrä oll' koolih väega kõvõ kõrd. Ku näide hüä oppaja Alma Leok ütevoori haigõ oll', sis üts asõndusoppaja olõvat olnu nii kuri, õt latsõ' julgõ-s tunnih liigutadaki. Kiä väähgi mäntsegi pahandusõ tekk', sis tuul vöödõti kõrvast vai hiussist halusahe kinni. A muid' o olli' oppaja hüä'. Väega austõdi koolijuhatajat Mall Kaldrood ja timä miist Toivo Kaldrood. Mall Kaldrood oll' kodutütärde Petseri ringkonna vanõmba abi ja Piirõja rühmä vanõmb. Uma tüü iist sai tä 1938. aastal presidendilt Kotkaristi hõpõristi. Toivo Kaldrood, kiä oll' Kaitsõliidu Petseri malõva Patarei rühmä päälük ja noorõmbleitnant, vöödõti pääle kõüdet. Põll õigõ pikkusõga', olõsi-i liisnalt lühkõkõnõ. Ja ka' põllõ nõõrä' võisi' olla' lühhebä', õt tolõlõsi-i takah liisnalt pikält.

Vorõpõh elänü Kaasiku Vee- (innine Ruusamägi) mäleht', õt ku tä 1940-ndäil koolih käve, minti „Internatsionaali“ laulõh Põh'asõa-aigsõ kiviristi mano ja peeti sääl mitingut. Muid' o käve' külänemisõ sääl kaoma jäänü vai sõtoh surma saanu inemisi mälestämäh.

1944/1945. oppõaastal muudõti kuul 7-klassilidsõst Piirõja Mittetävvelikust Keskkoolist ni sääl oppõ inämb ku

150 last, a koolimaja oll' katõkõrralinõ puust hoonõh. 1950-ndate algusõh tüüt' koolih 7 klassi katõh vahetusõh ni lisast viil maanuri õdagunõ kuul.

1961/1962. oppõaastal muutu kuul 8-klassilidsõst. 1959-1967 oll' siih direktor ja kohaliku seldsielo hing Paul Lehestik, kiä oll' siia' tulnu jo 1951. aastal. Ütskõik mäene murõh oll', inemisõ' otsõ' timält api. Kakülärähvas avit' umalt poolt koolih remonti tetä' ja kütet varuda'. 1960-ndäil sai valmis kai vahtsõnõ kivene koolimaja ja kõigil latsõ olõminõ abaramast. Koolimaja ümbre tetti ilosa' kiviktaimla', istõdi puid, kooliaida uibit. Spordiplatsi ümbre istimi puid viil 1970-ndäil, ku direktor oll' Jakob Mehik.

Mu kooliaol olli' Matsuri hüä' oppaja'. Eriti omma' miilde jäänü' vinne keele oppaja Lõhmusõ Olga ja mate-

maatika-füüsikaoppaja Lõhmusõ Volli, kiä' mõlõmba' mul ka klassijuhataja' olnu'. Olga opas' meele selgest vinnekeelitsit laula, a vinne keele häälidusõ sai timä tunnih tävveste õigõst. Käveni kuuh ravimtaimi korjamah, Petseri kandi matkamah, Olga ja Volli puul küläh. Mu lemmiku' olli' ka eesti keele oppaja' Hinge Sillari ja Aleksandra Petšnikova, kiä' mõlõmba' olli' latsiga väega hüä'. Lõbus miis oll' muusikaoppaja Claudius Hirv, kiä väsumäldä opas' meele nii laulu ku pillimängu. Saksa keele oppaja Elsa Kattai tundu olõvat kuri, a ku kerge oll' peräst Verska Keskkoolih kävvõh saksa keele tunnih olla'. Ütesõnaga, Piirõja koolist saadu' tiidmisiga oll' Verskah lihtsa oppi'.

1979/1980. oppõaastast nimetedi kuul Matsuri 8-klassilidsõst Koolist. Latsi arv aga oll' vähämbäst naanu jäämä joba 1960-ndate lõpust. Mälehtä, õt kuuli tuudi latsi kavvõmbist küllist, koh vaest sis tuuliga kuul oll' kinni pantu. Meile käve näütisest latsi jatsmanist.

1988/1989. oppõaastal nakas' kuul tüüle 9-klassilidsõna ja nimetedi katõ aasta peräst Matsuri Põhikoolist. Nuil aastil oll' latsi arv õnnõ paar-kümmend. Kooli direktor oll' Vello Lövi, perästpoolõ Anneli Sass (innine Kullasaar). Vana puinõ koolimaja lahuti maaha. Ma tuli umma vanna kuuli tüühü ja imesti, ku hüä kollektiiv ja ku hüä' latsõ' siih oll'.

1997/1998. oppõaastal reorganiseeriti kuul Matsuri Algkoolist, koolijuhataja-oppaja oll' pääle tuud kats viimast aastat allakirotanu. Kuigi latsi olõs vanusõ perrä võinu viil mi koolih kävvu', lats nüüd suurõmb hulk näist Verskaha ni nii lõpõt' Matsuri kuul 2000. aastal uma tegevüse. 100-aastast sõst saamisõni oll' jäänü õnnõ kolm aastat. 97 aasta joosul sai siih haridust pia puultuhat mi kandi last.

Parhilla' tegutsõs innitsih kooliruumõh OÜ Sujur Ahti Parijõe iistvõtmisõl ja sääl tetäs käsitüüvahendit. Elo mi vanah koolimajah lätt edesi, mis sis õt veidkese töõsõl moodul.

Niitsikul avati ajaloolises hoones kauplus

Läksin ühel kaunil juunikuu päeval Niitsikule, et tutvuda auväarse kõrtsihoone ja selle uue tubli perenaise Külli Pähnaga, kes ei kartnud vanale hoonele elu sisse puhuda.

KELLY KITTUS

Toimetaja

Küllil, kui vana see hoone on?

See hoone saab järgmisel aastal 200 aastat vanaks. Palgi peale on raiutud 1819. Külarahva teadmiste järgi on hoone ostenud mõisniku käest ja siia toodud Kähkö mõisast.

Mis siin majas 200 aasta jaoksul on olnud?

Siin on olnud postivahetuspunkt koos kõrtsiga. Sellepärast meie nimi ongi Niitsiku Kõrts. Nõukogude ajal umbes 60-ndatel tehti majja kauplus, teises otsas elati. Kauplus toimis kuni 1997. aastani.

See maja oli mulle juba varem silma jäänud ja tundsin huvi, kes seal elab ja mis seal on. Just nagu minu jaoks pan-

Foto: Mauri Laurits

Niitsiku poe perenaine Külli Pähn.

di maja eelmise aasta sügisel müüki.

Kas poepidamine on ka varem mõttes olnud?

Olen aastaid tagasi poodi pidanud ja tean, et ega see väikeses kohas kerge pole. Aga kui mitu asja kokku panna, pood ja üri-

tused ja peolauad, siis loodan ikka parimat.

Kas peolaudu pakkusite juba enne poe avamist?

Nagu võtmed kätte sain, tegime külarahvaga väikese jõulupeo. Rääkis, mis plaanid mul majaga on, ja meenusime möödunud aegu ja pidasime plaane tulevikuks. Oli ilus jõulupäev! Jaanuaris tähistasin enda sünnipäeva koos tantsurühmaga. Veebruaris oli meil uhke Eesti Vabariigi 100. aastapäeva pidu koos puhkpilliorkestriga. Ja juba on peetud paar sünnipäeva.

Küla on siin väga kokkuhoided ja tore, aga kooskäimise kohta ei olnud. Pood on ju alati olnud selline kooskäimise koht. Nüüd on rahval jälle koht, kuhu kokku tulla.

Milline on Niitsiku poe tootevalik?

Eesmärk on ikkagi võimalikult palju kohalikku kaupa müüa. Praegu on kõige kuulsam toode Urvaste kama.

Paljud, kes poodi uudistama tulevad, ostavad Contra kama või Urvaste kama. Kohalikku mett on juba müügil. Kõike vajalikku – leiba, saia, piima jms saab meilt osta.

Tahaks turistidele ikka kohalikku kraami pakkuda, näiteks koduleiba ja sõira. Kõik on nii värske, mõtteid on palju ja see kõik võtab aega.

Millised on teie tulevikuplaanid?

Paljud sõltub sellest, kuidas rahvas omaks võtab ja kuidas inimesed meil käima hakkavad.

Võimalus on maja teisele korrusele külalistetoa teha ja männikusse kampingud. Siin on hea sünnipäevi ja muid perekondlikke sündmusi korraldada. Toidu saab valmistada kohapeal, kasutada cateringi teenuseid ja saab ka oma toiduga tulla. Kõik on läbirääkimiste teema. Saan aidata vajadusel kultuuriprogrammi korraldada.

Meie pakume vanaemadega sööke, näiteks sülti ja pasteeti. Lihtne kodune toit ja miljöo eristavad meid teistest.

Kas päevapraadi ka saab?

Mida küsitakse, seda proovime pakkuda. Suund on selle poole, et saab korraliku köhutäie. Hetkel saab lihtsamaid asju. Kohv, koogid ja saiakesed on kogu aeg saadaval ja lõuna ajal pakume ka toekamaid asju.

Niitsiku pood on avatud E-R kell 11.00-18.00, L kell 10.00-16.00, pühapäeval suletud. Lahtiolekuaegu muudame vastavalt külalastavusele. Tulge uudistama! Igasugused koostööpakumised on oodatud. Ruume rentida ja peolaudu saab tellida telefonil 518 7857. Kohtumiseni Niitsikul!

Visioonikonverents "Mahe Setomaa"

18. juunil toimus Värska kultuurikeskuses visioonikonverents "Mahe Setomaa", kus arutati, kuidas on võimalik muuta Setomaa metsad ja maad mahedaks ning millised on mahetoodete turustusvõimalused Eestis ja välismaal.

KELLY KITTUS

Toimetaja

„70 protsenti Setomaa elanikest soovis ühist Setomaa valda, et kujundada oma tulevikku ise. Setomaa inimesed on kohtumisel väljendanud soovi elada tervislikus ökoloogiliselt tasakaalus keskkonnas,“ ütles Margus Timmo Setomaa Liidust.

Oma nägemusi ja soovitusi jagasid maamajanduse ja metsanduse valdkonna teadlased, ametnikud ja praktikud.

Maaeluministeeriumi esindaja Sigmar Suu rõhutas, et tuleks mõelda kõigi majandusvaldkondade peale tervikuna ja leida võimalused maamajanduse edendamiseks. Kui valdkonnad toetaks üksteist, annaks mahepõllumajandus tuge ka mahetoitlustamisele ning metsandussaaduste töötlemisele ja piirkonna ökoturismile.

Anne Luik andis ülevaate Eesti keskkonnaseire tulemustest ja rõhutas mahepõllumajanduse perspektiivi ja tähtsust piirkonnas.

RMK juht Aigar Kallas kinni-

tas igakülgset koostöövalmidust metsade mahedaks muutmiseks.

Mart Ruumet ettevõttest Matogard OÜ soovitas komposti valmistada, kuna hea kompost on aluseks nii mullaviljakusele kui ka taimetervisele.

Figuraata OÜ esindaja Margu Vahepuu rääkis mahedate metsasaaduste varumisest ja soovist rohkem erametsaomanikega koostööd teha.

Mahemesinduse võimalusi tutvustas Allan Sarap ettevõtte Metsaserva Mesi OÜ.

Margus Ess Mahetootjate Nõu- ja Jõukojast tutvustas katseid põllukultuuridel, mis näitavad, et ka mahetootmises on võimalik saada korralikke saake.

Mahepõllumajanduse Koostöökoogu esindaja Merit Mikk sõnas, et mahetoidu turg kasvab iga aastaga. „Nõudlus on suurem kui pakkumine, seega ekspordipotentsiaal on suur,“ lisas ta.

Mikk rõhutas, et kohalikku tarbijat ei tohi samuti unustada ja üheks esimeseks sammuks võiks olla mahetoidu pakkumine lasteasutustes ja kohalikes turismiairides.

Lõpetuseks jagasid kogemusi kohaliku mahetooraine varumise ja mahetoodete turustamisele nii Eestis kui ka välismaal Loodusvägi OÜ ja AS Salvast.

Visioonikonverents on oma ülesande täitnud, julgustades ja innustades kohalikke eestvedajaid, kellel on plaan koostada konkreetne tegevuskava maheda Setomaa suunas liikumiseks.

Värskas Vabalt Võlli Vallutamata 2018

16.06.2018 toimus Värskas MTÜ Vabadussport korraldatud Eesti Kiikingu võistluse esimene etapp nimega Värskas Vabalt Võlli Vallutamata 2018.

VEIKO JÄNES

Kohal oli Eesti paremik ja sündis nii Eesti kui ka Guinnessi rekord meeste klassis.

Suurepärase tulemuse sai võistlusel kirja Pärnu poiss Sven Saarpere, kes keerutas üle võlli 7,20 m aiasadega. Eelmine Eesti rekord oli 7,13 m ja Guinnessi rekord 7,15 m.

Meeste klassis sai teise koha Ants Tamme tulemusega 7,05 m ja kolmanda Võrumaa oma poiss Sergei Vertepov tulemusega 7,00 m.

Naiste klassis võitis Reet Kruusmann tulemusega 5,30 m, teise koha sai Sandra Lannes tulemusega 5,15 m ja kolmanda Sarah Lannes tulemusega 5,00 m.

Noormeeste klassis võitis võidu Oto-Ben Karjamaa tulemusega 5,50 m, teiseks jäi Margu Kapten tulemusega 5,10 m ja kolmandaks Andris Smorodin tulemusega 4,70 m.

Kiiking.

Foto: Reigo Jänes

Niitsiku pood.

Foto: Mauri Laurits

Kalatsova küla hakkab kasutama Omnivalt kingiks saadud postkaste

Tänavusel üle-eestilisel Teeme Ära talgupäeval kutsus Omniva ja Teeme Ära talgupäeva korraldusmeeskond kogukondi üles oma postkaste korda tegema ja meie elukeskkonda rohkem värve tooma.

Ühise talgutööna said kogukonnad valmistada postkastialused ja värvida need oma kodukihelkonna värvides.

Kogu talguteema tutvustamiseks kasutas Omniva näidise ühte musta värvi postkastialust, millele peale talguid praktilist rakendust otsiti. Kuna Setomaa rahvarõivastes on rohkelt musta värvi, siis pak-

kusime grupikaste koos alusega esmalt Setomaa vallale, kes ka ideega kohe aktiivselt kaasa tuli.

Setomaa vald korraldas sotsiaalmeedias kampania, loosis osutus võitjaks Kalatsova küla.

Täna on Kalatsova küla postkastid koos alusega kohal, paigaldatud ja valmis kasutuselevõtmiseks. Uue postkasti saavad külas viis talu, lisaks said endale postkasti ka kaks naaberküla elanikku, kes ka Kalatsovas oma posti järel käivad. Ühel neist elanikest postkasti varem ei olnudki.

Kalatsova küla uued postkastid.

Märksõnaks on Setomaa arengukava

RAUL KUDRE

Setomaa vallavanem

Setomaa valla toimimiseks on vajalik koostada erinevaid alusdokumente, et osata sihtida erinevaid arengutegevusi ja tulevikus olla konkurentsivõimeline omavalitsus. Selleks on algatud Setomaa valla arengukava koostamine, mis on üheks alusdokumendiks valla juhtimisel. Täna on mitmeid koostajaid peetud ja arengukava mustandid kokku kirjutatud. Kõik, kes suutsid sellesse panustada, on väga tublid. Nüüd liigub arengukava avalikule väljapanekule, kus on kõigil veel kord võimalik vallavalitsusse täiendusi esitada. Teeme üheskoos valmis toimiva arengudokumendi!

Kevadel on Setomaa külastanud visiidi käigus kaks ministrit, siseminister Andres Anvelt ning majandus- ja taristuminister Kadri Simson. Mõlematega olid fookuses piiri väljajehitamise seotud tegevused ja võimalik koostamine Setomaa valla erinevatele piirkondadele. Eriti just ehituse käigus teede korrashoid, nii riigi- kui kohalikel teedel. Rääkisime ka päästekomandode tegevusest, tasuta bussisõidust, bussiliinide tihendamisest jne. Nagu olete ka kuulnud, siis juba juulist on maakondlikud bussiliinid sõitjatele tasuta.

Mitu aastat oodatud Mikitamäe-Värskat mnt remont on hooga alanud ja tundub, et tööd sujuvad plaanipäraselt ja kiiresti.

Tuleb rõõmu tunda ka selle üle, et Setomaa külastuskeskuse projekt on EAS poolt rahastust leidnud ning ehitushanke ettevalmistustööd on käima lükatud.

Meremäe staadioni ehitustööd on lõpetatud ja seal juba esimene spordipäev ära peetud. Meremäe kooli lastele oli kindlasti see üks lõbus ja sportlik päev. Suvel on staadionil tulemas küllade spordipäev.

Rõõmsa sõnumi saime Keskonnainvesteeringute keskuselt, kust teatati Mikitamäe kanalisatsiooni II etapile raha eraldamisest 45% ulatuses kogumahust. Ehitustöödeks jõuab minna arvatavasti järgmisest kevadest.

Kogu vallas on teostatud teede hõõvelid ja tolmutõrje, mida käesoleval aastal on kohalikel teedel umbes 12 km.

Koolide lõpupeod on peetud ja kõik Setomaa koolide lõpuklassidenoored on kooliedu- kait lõpetanud. Soovin noortele oma tulevaste valikute tegemisel selget meelt!

Eesti võidupäev ja jaanituled on peetud, kuid suvehooajale lisab juba õige pea hoogu Seto folk!

Valla teeninduspunktid:

1) Meremäe vallamaja, Meremäe küla, Setomaa vald, Võru maakond, sihtnumber 65302, telefon: 785 6651;

2) Mäe tn 27, Mikitamäe küla, Setomaa vald, Võru maakond, sihtnumber 64301 (endine Mikitamäe vallamaja), telefon: 795 4433, 5629 3445;

3) Luhamaa tollitermiinli hoone, Lütä küla, Setomaa vald, Võru maakond, sihtnumber 65018, telefon: 5333 5834.

Setomaa Vallavolikogu istung

28. juunil Mikitamäel

- Kehtestati Setomaa valla külavanema statuut.
- Kehtestati Meremäe Kooli põhimäärus.
- Tunnistati kehtetuks endiste Mikitamäe, Meremäe, Värskat Vallavolikogude määrused, mis ei ole enam ajakohased või on küsimus reguleeritud Setomaa Vallavolikogu või Setomaa Vallavalitsuse (määruse vastuvõtmine delegeeritud vallavalitsusele) kehtestatud määrusega.
- Otsustati korraldada ümber Meremäe Hooldekodu ja Mikitamäe Valla Hooldekodu – Meremäe Hooldekoduga liidetakse Mikitamäe Valla Hooldekodu, alates 1. novembrist 2018 jätkub hooldekodude tegevus Setomaa Hooldekoduna Meremäe külas ja Mikitamäe külas.
- Otsustati võõrandada tasuta osauhingule Meremäe Vesi ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga seotud põhivarad Meremäe külas, Obinita külas ja Määsi külas.
- Otsustati algatada Setomaa vallale kuuluvate osauhingu Verska Calor, osauhingu Meremäe Vesi ja osauhingu Katel ühinemine äriühinguks OÜ Setomaa Haldus.
- Otsustati osaleda sihtasutuse Võrumaa Arenduskeskus poolt läbi viidaval ühisriigihankel „Võrumaa korraldatud jäätmevedu“ hankijana.
- Toimus munitsipaalalade ja mitteiluruumide üürimäärade määruse esimene lugemine.

Setomaa kaunima kodu konkurss

Setomaa vald valis kaunimat kodu.

ERIKA JOONAS

Komisjoni esimees

Viieliikmeline konkursikomisjon (Erika Joonas, Ahto Raudoja, Sigre Andreson, Eevi Niido ja Raili Möttus) tegi oma valiku kolmes kategoorias.

I kategoorias (põliskodud, suvekodud, talud) said võrdsest enim punkte kaks kodu: Natalja Vabarna ja Jaan Oleski kodu Põllu talu Tonja külas ning Eve ja Urmas Sarja kodu Vana tn 8, Lüübnitsa külas. Kolmanda koha punkt sai Anselika talu Pruntova külas.

Põllu talus on väga heas korras pika ajaloo elumaja, suur ja avariluaedkuniveepiirivälja. Kahte võidukat aeda ühendabki see, et mõlemad asuvad Pihkva järve ääres ja suur veekogu lisab avarat vaadet mõlemale kodule. Vana tn 8 on Urmas ja Eve ostnud võsastunud krundina ja ise korraastanud filigraanseks ja läbimõeldud elamukrundiks 5 aasta jooksul.

II kategoorias (seto kodud) osutus võitjaks Kairi ja Kaja Kaarele kuuluv Pihlaka talu Podmotsa külas. Selles kategoorias võistlesid kolm talu, kus ilmselt osutuski määravaks seto arhitektuuri ehedus ja säilitamine.

III kategoorias võistlesid kortermajad, ühiskondlikud objektid, ettevõtted, ühiskondlikke objekte valikuliselt, enim punkte teenis Saatse Seto muuseum, kus territoorium on avar, puhas ja hästi hooldatud, mitmekülgse kasutusega.

Setomaa Vallavalitsus tunnustas konkursi parimaid 23. juunil Värskat jaanitulel seinaplaadiga ja rahalise preemiaga.

Komisjon tänab kõiki kaunita kodude, asutuste ja ühiskondlike objektide kaunina hoidjaid!

Saatse muuseum.

Foto: Erika Joonas

Setomaa valla arengukava projekti avalik väljapanek

Setomaa valla arengukava koostamise protsess on jõudnud avalikustamise faasi ning alates 2. juulist on „Setomaa valla arengukava 2018-2027“ projekt avalikustatud valla kodulehel, valla raamatukogudes ja teeninduspunktid.

Eelnõule saab esitada ettepanekuid ajavahemikus 2. juuli kuni 31. juuli 2018 vallavalitsuse kantseleisse Värskat alevi, Pikk tn 12 või e-posti teel vald@setomaa.ee.

Värskat Raamatukogu on töötajate puhkuste tõttu kuni 1. septembrini avatud: E, K, R 12-17, T 9-14 ja N 12-18. L, P SULETUD

Juulist saavad sügava puudega täisealiste inimeste hooldajad lisapuhkepäevi

Alates 1. juulist on tööl käivate sügava puudega täisealiste inimeste hooldajatel võimalik kasutada oma tööandja juurest kalendriaastas kuni viis tööpäeva lisapuhkust.

Lisapuhkepäevi saab oma tööandjalt küsida töötaja, kes hooldab sügava puudega lähedast.

Sügava puudega inimese lähedane on tema õde, vend, poolõde, poolvend, ema, isa, vanem või vanavanem, abikaasa või registreeritud elukaaslane kooseluseaduse tähenduses. Samuti saavad puhkepäevi kasutada sügava puudega täisealiste inimeste eestkostjad või kohaliku omavalitsuse määratud ametlikud hooldajad.

Hoolduspuhkust on võimalik võtta kõik viis tööpäeva korraga või ka päevade kaupa ja seda saab kasutada kalendriaasta jooksul.

Hoolduspuhkuse kasutamiseks peab töötaja selles tööandjaga kokku leppima ja selle kohta avalduse esitama. Vajadusel on tööandjal õigus küsida hoolduspuhkuse õigust tõendavaid lisadokumente, milleks võib olla näiteks:

- kehtiv sügava puude raskusastme tuvastamise otsus hooldatava kohta;

- väljavõte rahvastikuregistrist, mis tõendab, et puhkust kasutada sooviv töötaja on hooldatava lähedane, eestkostja või hooldaja.

Puhkusetasu arvestatakse lisapuhkepäevade eest alampalgaga määras, mis 2018. aastal on 23,62 eurot päevas.

Puhkusetasu maksab tööandja, kes saab selle hiljemalt 3 kuu jooksul pärast puhkuse kasutamist sotsiaalkindlustusametilt tagasi taotleda.

Rohkem infot tasustatud hoolduspuhkuse kohta leiab sotsiaalkindlustus-

ameti kodulehelt www.sotsiaalkindlustusamet.ee/et/puue-ja-hoolekanne/puudega-inimesele#Tasustatud%20hoolduspuhkus.

Tööandjatele puhkusetasu hüvitamise korra kohta saab infot samuti ameti kodulehelt www.sotsiaalkindlustusamet.ee/et/lapsed-pered/perehuvitiste-liigid/lisapuhkepaevad-isale-puudega-lapse-vanemale-ja-lapse-rinnaga#Tasustatud%20hoolduspuhkus.

VKHK kutsub õppima

Kutsume Sind osalema Võrumaa Kutsehariduskeskuse projektis „**Uute ametioskustega tööle!**“, kui:

- Oled olnud pikka aega (vähemalt 12 kuud) tööturul eemal
- Sinu elukoht on Põlva- või Võrumaal

Projekt raames toimuvad järgmised **640-tunnised erialased koolitused:**

2018/2019. õppeaastal

- Turismiettevõtte teenindaja
- Puittoodete valmistaja ja viimistleja

2019/2020. õppeaastal

- Abikokk
- Koostelukksepp-keevitaja

Õppijatel on võimalus sooritada omandatud erialal **kutseksam**. Lisaks läbivad kõik projektis osalejad **enesetundmise koolituse ja eriala tööpraktika**. 8 projektis osalejat saavad võimaluse läbida **B-kategooria juhilubade kursus** ning sooritada vastavad eksamid.

Õppijaid toetatakse õppimise ajal nõustamisega ning kõikidel gruppidel on tugisik. Õppijad saavad õppeaja jooksul **õppe- ning sõidutoetust**.

Projekt kestvus: 11.07.2018-10.07.2020. 2018/2019. õppeaasta õppegruppide komplekteerimine toimub alates 11. juulist 2018. a.

Lisainfo: <http://www.vkhhk.ee>, telefon: 78 50 821, e-post: siret.lillemaa@vkhhk.ee

XXV Seto Kuningriigi latsipäev
3. augustil Mikitamäe kooli moro pääl

AOPLAAN

12.00	PÄÄVA ALOSTUS
12.30-15.30	pilliõppus-, luudus-, seto sõõgl-, kablakargus- ja vibulaskemisõppetunde
13.30	LÖÖNÕH
15.30	NUURPERNAASE JA KAR'USÕ VÕISTLUS, NUURSOOTSKA valimine
17.00	NUURI KIRMAS ja päeva lõpetamine

NUURI KÕRRALDOT LAAT
Oodistas nuuri ümber kaubaga kauplemine

Ka' tullid jaost om Valla transporti, sis' amur' tilla' karin.sonts@setomaa.ee +372 5332 0667
Hää' elis' varahappa üm' tullidist' tilla' andu' karin.sonts@setomaa.ee

SETOMAA KÜLADE MÄNGUD

13. juulil MEREMÄE STAADIONIL

Kogunemine kell 16.30 - 17.00
Mängude algus kell 17.00

KAVAS:

- Staadioni pidulik avamine
- Kombineeritud ja lustlikud võistkondlikud võistlused

Muud tegevused:

- Tegevused lastele
- Keftaheide - individuaalne
- Kiiking

Võistkonnas peab olema kuus liiget.
Võistkonna moodustavad külade elanikud.
Võistkonda võib kaasata naaberkülade elanikke.

Osalejatele õhtueine ja kuum saun

KOHTUME KÜLADE MÄNGUDEL!!!

Võistkondade registreerimine tel. 56605168 või viivika.helmed@gmail.com

20 aastat Mikitamäe solistide kontserti

Intervjuu Eva Sulaojaga.

KELLY KITTUS

Toimetaja

Kes saab osaleda solistide konkursil?

Alustuseks täpsustan, et tegu ei ole konkursiga, vaid kontserdiga. Põhjus on selles, et minu arvates laulmises võistelda on väga keeruline ja igasugune reastamine on alati subjektiivne, kuna puuduvad konkreetsete mõõdikud. Tunnen oma lauljaid, tean, kust nad on alustanud, kuidas nad on õppinud ja harjutanud, milliseid raskusi ja hirme pidanud ületama. Olen kindel, et nad kõik annavad laval endast parima ja see ongi kõige tähtsam. Olen näinud väljaspool kooli tublide laululaste konkursijärgseid pisaraid ja pettumust ning tahan oma koolis võistlusmomenti vältida. Laulmine olgu rõõmus tegevus, mitte stressiallikas!

Kontserdi esinejateks on olnud Mikitamäe Kooli ja laste-aia lapsed, võimalikult paljud. Aeg-ajalt on esinenud ka vilistlased.

Kas kontserti olete 20 aastat eest vedanud Teie?

Mikitamäe Kooli solistide kontsert on tõepoolest olnud algest peale minu sooloprojekt. Alguses tegin kõike päris üksi: õpetasin lastele laulud selgeks, tegin lauludele saated, koosta-

sin vaheteks teadustajate ja tagatipuks tein veel ise ka lavakujunduse. Kontserdil olin pillimees ja helitehnik. Viimastel aastatel olen leidnud häid abilisi, kellega vastutust jagada. Nii on lavakujunduse osas abiks olnud kolleeg Piret, laulusaateid olen teinud koos oma bändikaaslastega (ansambel Aare) ning helitehnikaga on aidanud kooli vilistlane Viljar. Reklaami ja tänukirjadega on tegeleenud tudengist endine laululaps Karen.

Mida mäletate esimesest kontserdist?

Esimene kontsert toimus aastal 1999. Eks kontserte oli koolis ju ennegi tehtud, aga selle traditsiooni sünnile andis tuheva tõe asjaolu, et koolidirektor Paul Sontsi eestvõtmisel sai kool oma korralliku helivõimendusüsteemi ja süntesaatori.

Esimesel kontserdil esines 20 laulusolisti. Mäletan seda kontserti, see oli midagi uut ja erilist meie koolis. Direktor, kes ilmselt ei osanud oodata, et see sündmus nii võimaks kujuneb, kihutas poole kontserdi pealt poodi ja premeeris kõiki osalejaid maiustustega. Esimese kontserdi võttis linti ka Kagaraadio ja hiljem oli meil võimalus seda raadiost kuulata.

Kas teate nimetada lapsi, kes on solistide kontserdist n-ö välja kasvanud ja ka hiljem muusikuna jätkanud?

Mikitamäe solistide kontsert.

Solistide kontserdil on läbikähe aastakümne esinenud üsna palju õpilasi. Oleks palju loota, et neist kõigist oleks hiljem lauljad saanud, ent sellest ehk olulisemgi on olnud võimalus end laval proovile panna, saada esinemisjulgest. On suur rõõm näha, kuidas kasvab noore inimese enesekindlus ja kuidas lavahirm asendub naudinguga musitseerimisest. Mõnikord kulub selleks aastaid, ent teinekord juhtub see päris kiiresti. Nii oli ka tänavuse kontserdi ettevalmistuse ajal üks laps üsna hirmul ja kaalus lausa loobu-

mist. Proovide käigus aga julgus järjest kasvas ja kontserdil kõlas tema laul väga kindlalt ja hästi. Tean, et mitmed endised laululapsed on jätkanud laulmist ka gümnaasiumiastmes nii solistina kui ansambelites-koorides. Võib-olla on koolist kaasa saanud esinemiskogemus abiks olnud ka raadiohääli Kaisale ning bänditüdruk Liisile. Ka muusiklikud lapsed on muusikaga sõbraks jäänud. Helen laulab aastaid Emajõe Laulukute ridades ja Stella on tegeleenud soololauluga Musaklubi laulustuudios. Alustasid aga nemadki Mikita-

mäe Kooli laval.

Kuidas motiveerite lapsi laulma?

Igasugune motiveerimine eeldab, et motiveerija ise oleks innustunud sellest, mida ta teeb. Mulle meeldib väga laulda ja mu õpilased teavad seda.

Kuidas mõjutab Teie tööd laste vähesus?

Kui esimestel kontserdil oli soliste 20 ringis, siis nüüdseks on neid poole vähem. Ent samas andis see võimaluse kaasata kõiki õpilasi. Kolmel viimasel

kontserdil on solistidele lisaks esinenud kõik klassikollektiivid ja ka lasteaiarühm. Lisaks laulmisele kasutame ka erinevaid pille (väikekandleid, kitarre, plokkfloote, käsikelli, erinevaid rütmipille). Olen sellest ideest vaimustunud, sest kontserdil aktiivselt osalev õpilane oskab paremini hinnata ka teiste pingutusi.

Mida peate muusikahariduse juures kõige olulisemaks?

Olen kohanud üsna palju inimesi, kes on muusika juurest kooliajal eemale tõrjutud, kuna nad ei pidanud viisi. See on kurb. Leian, et muusika ei ole mitte kellegi eraomand ja sellega on õigus tegeleda kõigil. Ka kõige ebanuuskalsem ema peaks kindlasti oma lapsele hällilaulu laulma, sest laul ei ole ainult noodid reas, selles on emotsioonid, mis loovad läheduse. Kooli ülesanne on julgustada ja innustada lapsi muusikaga tegelema. Meie koolis on selleks head võimalused. Meil on palju pille ja väikesed klassid. Tunniväliselt saab tegeleda soolo- ja koorilauluga, samuti pilliõppega.

Kas plaan on traditsiooni jätkata ja jõuda ka 25. ja 30. solistide kontserdini?

20 aastat on juba päris uhke saavutus ja võiks ka uue lehekülje pöörata. Ent praegu jätan siiski kõik lahtiseks. Kui on laulu lapsi, siis ...

Foto: Mikitamäe Kooli kogu

Treski Kүүn saab kolme aastaseks

KELLY KITTUS

Toimetaja

Treski Kүүn avati ametlikult esimese kontserdiga 21. augustil aastal 2015. Sellest sündmusest saab tänavu juba 3 aastat. Jalmar, milline on Treski Kүүni sünnilugu?

Treski Kүүni juurde jõudsin mina 2012. aasta novembris, kui ma õigesti mäletan. Siis jäi selle talu juures silma suur ja võimas kүүn ja minul hakkasid kohe mõtted käima. Päriselt ostsin selle koha 2013. aasta kevadel ning juba samal suvel alustasintalgukorras heakorrad. Neid talguid sai ikka korraldatud mitmeid ja abis käis mul üle 100 sõbra. Kuikogubavajalik oli minema viidud, said renoveerijad alumised palgid, katuse jms ära vahetatud ning saigi nagu valmis. Selle esimese avapeoga sai nalja kah. Lasin nimelt uksemeistril ukseid teha ja siis ta helistas mulle mõned päevad enne, et tuleks neid nüüd paigaldama, ja küsis, kus uksehinged on, mille peale mina ütlesin, et oih, unustasin tellida.

Eelmisel aastal oli Treski Kүүn üks enimkülastatud kohti piirkonnas. Kas sel aastal prognoosite veelgi suuremaid külastajainumbreid?

Kindlasti. Ja juba esimesed sündmused on näidanud, et rahvas on meid üles leidnud.

Treski Kүүn on oma maalilise atmosfääri, suitsusauna ja telkimisvõimalusega kindlasti meelispaigaks kaugemalt tulijatele. Millised on aga eelised kohalikele?

Kohalikele pakume oluliselt soodsamat piletit, see on kõige tugevam eelis. Lisaks ei kulu kohalikul raha majutuse pea-

Treski Kүүni avapidu 2018.

Foto: Maris Savik

le, mis tähendab, et kõrgklassi meelelahutuse saab ikka väga odavalt kätte ja patt oleks seda võimalust mitte kasutada.

Treski Kүүn on väga pere- ja lapsesõbralik kontserdipaik. Kust tuli idee luua suur laste mänguala ja priipääse kuni 12-aastastele (k.a) lastele?

Tead, me isegi ei tea, miks meil varem see piir 7 a peal oli. Aga tegelikult on see ju lihtsalt inimlik. Pereväärtusi tuleb hoida. Näiteks ka Seto Folk, Viljandi Folk jt rakendavad sellist käitumist.

Kas kүүni saab rentida ka pulmadeks ja sünnipäevadeks?

Ikka saab. Ja renditakse ka. Sel suvel ühed pulmad täitsa sees. Aga meie juurde ei saa liigsuu-

redpulmad tulla, sellised 80 inimesega on mõnusad.

Milline on sinu arvates Treski Kүүni tähtsus Setomaa jaoks?

Ma arvan, et kuna Treski Kүүn on tuntud ka juba üle Eesti, siis tänu sellele, et me alati mainime, et asume Setomaal, saab Setomaa seeläbi tuntumaks ning seda piirkonda hakkab avastama üha enam inimesi ning seeläbi aitame kaasa kohalikele majandusele.

Lisaks on see ouline siinsele rahvale, kel avaneb võimalus tulla ja vaadata ka kuulsamaid artiste, keda vahest ainult telekast nähtud.

Kas mõtled ka juba järgmise hooaja peale?

Isegi juba ülejäärgmisele.

Puhkus elu allikatel- tule mööda maad või vett!

VÄRSKA VEEPIDU

14.07.2018 kell 13-24

Värskas Sanatooriumi rannas

Päevajuht
Venno Loosaar

Päeval loob tuju
ans.
Kotermann

VÄRSKA RANNAVOLLE
MUDAMAADLUS
ÜLE JÄRVE UJUMINE
KÖIEVEDU
DEMONSTRATSIOONID
LASTEALA

Laevareise järvel teeb
Seto Line

JA VEEL PALJU MUID TEGEVUSI
NII MAAL KUI VEES!

L' Dorado

Piletihinnad:
TÄISKASVANU 10€
SOODUSPILET 5€
PEREPILET 25€
ALLAMEETRIMEHED TASUTA!

Hola silma peal Värskas Veepidu
Info: +372 5303 1541

Seto Instituut
Andri-Peelo Talu
SETO LINE
OSTROVA MARI

Setomaa valla koolide lõpetajad

2018. aastal lõpetab Setomaa valla koolides Mikitamäel, Meremäel ja Värskas ühtekokku seitseteist 9. klassi õpilast. Paljud neist jätkavad sügisel oma haridusteed Värskas Gümnaasiumis ja teised jällegi mõnes teises gümnaasiumis või kutsehariduskeskuses.

KELLY KITTUS

Toimetaja

Vallavanem Raul Kudre toob esile, et tänu haldusreformile on esmakordselt kolme kooli õpilased ühe laua taga.

Kudre andis ühisel kohtumisel noortele ülevaate valla tegevustest ja tulevikuvaatest ning tõdeb, et noortel peab olema võimalus end siin realiseerida. Raul Kudre sõnab, et kõik, kes siit lähevad, on alati tagasi oodatud.

Värskas

Värskas gümnaasiumi 9. klassi lõpetajate emotsioonid on rõõmsad ja uhked.

Põhikooli juures kõige raskemaks peavad nad eksamite sooritamist, arvestustööd ja 8. klassi loovtööd. Kooliajast jääb õpilastele kõige enam meelde keemiaõpetaja Jõgela.

Noorte arvates on nende kodukoha eeliseks sportimisvõimalused, ilus loodus ja vähe inimesi. Nad usuvad, et Setomaa võiks ka tulevikus säilida sellisena, nagu see on tänasel päeval.

Vaba aja tegevustest toovad õpilased välja muusikakooli, spordi, ekstreemspordi, fotograafia ja arvutimängud.

9. klassi klassijuhataja Tiina Purik soovib lõpetajatele rohkem suhtlemisjulgust ja usub, et lapsed ise saavad selles osas palju ära teha.

“Kõik oleneb sellest, palju nad kodus vanematega suhtlevad, kui palju raamatuid loevad. Lugemus jääb aasta-aastalt vähemaks. Õpilased loevad sotsiaalmeediast kõiksugu asju, aga ei loe ilukirjandust. Sõnavara on väga väike, lauseehitus on väga halvaks muutunud. Kõik on vähese lugemuse ja vähese suhtlemise tagajärg,” ütleb Purik.

Klassijuhatajana toob Tiina Purik möödunud aastast välja selle, et 9. klass sai väga äkki suureks.

“Enne olid sellised lapse-meelsed ja aktiivsemad, siis jaanuarikuust täheldasin, et tuli järsk tõsinemine. Said täiskasvanumaks järsku,” lisab ta.

Uuele kooliaastale mõeldes ütleb ta, et kõik oleneb uuest direktorist, mis suuna tema võtab.

Mitmed õpetajad on lahkumas ja mitu klassi jäävad ilma klassijuhatajata.

Enda põhikooli meenutades sõnab Tiina Purik: “Mina arvan, et sel ajal, kui mina põhikooli lõpetasin, olid õpilased palju täiskasvanulikumad, kõik teadsid oma sihtparemini kui praegused õpilased. Ei suudeta otsustada. Arenguvestlusel tuleb ka välja, et ei tea vanemad ega tea laps ise ka, et kuidas edasi. Minu ajal olid õpilastel eesmärk rohkem paigas kui praegu.”

Setomaa valla 9. klassid 2018. aastal.

Foto: Kelly Kittus

Värskas Gümnaasiumi 12. klass 2018. aastal.

Foto: Riho Semm

Mikitamäe

Mikitamäe põhikooli lõpetajaid valdavad ägedad emotsioonid. Põhikooli puhul kõige raskemaks peab õpilane Lisette loovtööd. Tema loovtöö teemaks oli setoleelo. Lisette ütleb, et tegeleb laulmisega ka kooliväliselt.

Oma kodukoha juures toovad Mikitamäe õpilased esile looduse, palju vaba ruumi, muhedad inimesed. Õpilastel on hea meel, et klassis oli nüüd rohkem inimesi.

9. klassi lõpetaja Lisette usub, et tulevikus võiks siin olla rohkem inimesi, et väikesi kooli kinni ei pandaks ja kõik linna ei jookseks. Murekohana toob ta välja ühistranspordi ja soovib, et noortele ikka tegevust jätkuks.

“Mina soovin lõpetajatele, et igauks leiaks oma tee. Kas

see tee tuleb sirge või kääneline, aga peasi, et nad astuksid sellel teel, mitte ei jääks stoppama mõnda teeotsa. Julgust arvamust avaldada, oma soove avaldada. Tahaks, et nad edasi läheks õppima kuhu iganes. Ka mina jõudsin siia praegusele teele ringiga. Alustasin aianuduskoolis õpetamisega ja suure ringiga jõudsin tagasi siia kooli,” ütleb Mikitamäe direktor ja 9. klassi klassijuhataja Karin Sonts.

Möödunud kooliaastat meenutades ütleb Karin Sonts, et kõige eredamaks mälestuseks jääb koolipere rikastumine kuue lapse võrra, kes tulevad teisest kultuurist. “Nii õpetaja kui ka kaasõpilased pidid mugavustsoonist ja tavapärasest koolirutiinist välja astuma. Nüüd suhtlevad need õpilased juba vabalt eesti keeles. Ma ar-

van, et oleme hakkama saanud. Uut õppeaastat alustades on meil juba kergem. Õpilased ka kiidavad, et nad oskavad hästi eesti keelt. Esimese klassi poisid loevad kohati paremini kui kohalikud eesti lapsed. Nad on väga hästi kohanenud ja ise tahavad sulanduda siia keskkonda ja see on väga hea,” ütleb ta.

Sonts tõdeb, et läheb uuele kooliaastale vastu väga positiivsete emotsioonidega. “Lõpetab 4 õpilast, eelkoolis käis 6 õpilast, kes tulevad meie kooli sügisel. Hea meel, et õpetajad on olemas,” ütleb ta.

Sonts lisab, et Mikitamäe kool kaasab väga palju lapsevanemaid kooli tegevustesse. “Vanemad hindavad seda, et kool asub lähedal, bussiliiklus on hea, koolitoit on kvaliteetne, meil on pikapäevärühm, huviringid ja ühisüritused. Väikeses

koolis suudame toetada maksimaalselt iga õpilase arengut. Hoolime, märkame, usaldame,” ütleb ta lõpetuseks.

Meremäe

Meremäe kooli 9. klassi lõpetaja Triinu-Liis Tarros tõi välja, et eksamite eel on ärevus hinges, kuid samas on ka kindlustunne, sest tööd on piisavalt tehtud. Triinu-Liis peab põhikooli juures kõige raskemaks kirjanite ja esseede kirjutamist ning nooremas eas ka esitluste tegemist. Aktiivse noorena tegeleb Triinu-Liis koolivälisel ajal tantsimise, spordi ja kokkamisega ning toob välja, et teda on tunnustatud õpingute, sporditulemuste ja joonistusvõistluste eest.

Oma kodukohas hindab ta rahu, vaikust, puhast ja kau-

Värskas Gümnaasiumi 9. klass

Gretel Juhansoo
Margo Kaptan
Mariete Kena
Ingvar Leping
Mallor Liblik
Aveli Randma
Joosep Rohkla -
kiitusega põhikooli lõpetaja
Kristjan Võsonurm

Mikitamäe Kooli 9. klass

Margus Kimmel
Artur Oks
Lisette Tammisto
Taavi Tobreluts

Meremäe Kooli 9. klass

Jan-Erik Heering
Karl Kooser
Anete Ploom
Triinu-Liis Tarros -
kooli kiituskiri väga
heade õppetulemuste
eest
Mathias Talo

Värskas Gümnaasiumi 12. klass

Andres Aruots
Karel Hinno
Laura Kallari
Liisa Kallari
Karel-Sander Kljuzin
Alic Koppel -
hõbemedaliga gümnaasiumi lõpetaja
Liis Metsakaev
Remi Oper
Rainer Rubis
Riina Sari
Vaiko Vaher
Siim Vorobjov

nist loodust ning noortekeskust, mis korraldab ägedaid üritusi ja väljasõite.

Triinu-Liis usub, et Setomaal on helge tulevik, sest turistide külastatavus on suur, kultuuri hoitakse elus ja korraldatakse erinevaid üritusi. Noored on kaasatud ja see pakub neile huvi. Kindlasti tuleb ta tulevikus Setomaale tagasi, hakkab siin elama ja kultuuri säilitama.

9. klassi klassijuhataja Rein Tarros soovib, et 9. klass suhtuks lõpuksamitess täie tõsidusega. “Korralikud hinded lõputunnustusel loovad heatunde suveks ja järgmises koolis alustamiseks,” lisab ta.

Veel julgustab Tarros noori tegema valikuid, mis tunduvad isegi veidi hullumeelsed, ja soovib kuulata südamesoove, samas arvestades siiski vanemate ja sõprade soovitusega.

Kaemiisi Suurõ-Novgorodi rahvakultuuri ja käsitüü vestivalilt

NASSARI ELVI

Moskva asõmõl Novgorodi

1.-3. juunini peeti Novgorodih säitsmetõistkümnendät rahvusvahelist rahvakultuuri ja käsitüü vestivali SADKO. Novgorod olõ-i meist veiga kavvõh, Pihkvast tulõ sinnä' nii 220 versta ümbre. S'oovoori olli' vestivalist osavõtja' seto': Madara Põlvast ja Sõsarõ Talinast.

Algosõh tahtsõ mi sõita' Moskvahe, festivalilõ Zalatoje Kaltsoo. Kulladsõ tsõõri vestivali peetäs õga sügüse kullatsidõ kuplidõga vinne liinuh. Naksi tuu jaost ka Setomaa programmist rahha küüsumä ni tei valmist videovilmi.

Moskvahe tahtjit oll' s'oo-voori välästuult 22, vällä sorditi õnnõ 6. Vinne üleriigilitsõ Volkloorikomitee välissuhtidõ vedosnik Beljajevi Andre saat' meele seletüskirä, koh saiss', õt suurvestival om inämb tandsulinõ-koreograahvilinõ vestival, kohe vällä sorditi õnnõ tandsupargi', Moskva asõmõl pakuti Novgorodi-sõitu.

Nii oll'gi Novgorodih esindämäh kats setoparki: üte' amõtligu vestivali kutsõga, tõõsõ' kohaligu Krugovina külälisõ'. Ütitsih paigoh laulimi siski kõik.

Perälõ jõudminõ ja edimäne vestivalipäiv

Sõit bussiga läts meil Talinast Pihkvahe, sääl tulti vasta. Tii Novgorodi oll' veiga ille ja hüä. Üümajalõ panti meid Inturisti hotelli (Madara-park oll' üümajal sõpru man).

Päälõ setodõ olli' tulnu' viil tandsurühmä' Poolast (Wielkopanie) ja Bulgaariast (Balkan), noorõ' tandsja' Gruusiast (Sihharuli) ja laulurühm Valgõvinnest (Žhartaunistõ). Oll' ka Vinnemaalt: laulumeh' Moskva-tagotsõst Vladimiri (Vladimirskiye Rožetsniki), noorõ' tandsjanäo' (Feierverk) ja latsipark (Izjuminka) Kirovskist. Ja muidogi uma liina tiatriga kõüdet volkloorirühm Krugovina ni latsirühm (Potesnaja Slobodaa).

Vestivali kõrraldus oll' kõva. Joba inne vestivali võeti välisrühmi vedosnigu' kokko, tetti väikene koollus.

Edimäse päävõ hummogu oll' lavapääl laula-tandsaharõ-taminõ, sis liinaekursioon: kaiõmikremlitjakremlimüürü, kävemi kohvikuh ja pargih, ostimi süvõniire. Mi saatjast oll' Belova Alesja, kultuurikõrraldusõ üliopilanõ. Esä oll' täl Talinast sinnä' elämä lännu (mõistsõ ka eesti kiilt), vahtsõ perre loonu, a näiokõnõ olõ-s vil elohki Talinahe saanu, kuigi vanõmba' puulsõsarõ' kõõ kutsva'.

Vahepääl tull' mi Ollilõ uudis, õt om jälki vanavanaimäst saanu'. Hämmsimi sis ütehuuuh šampusõga lastõkaitõspäävõl sündünü tsill'okõsõ tütriku varbit ja soovõmi uma tsäbärale kililõ pall'õ õnnõ.

Päälõ lõõnat tull' pääpruuv – kuis püüne päälõ tulla', koh saista', kuis ar' minnä'. Kogoni tuu, koh saista', ku' autaso'

Sõsarõ rongkäügüh Novgorodih.

Nassari Elvi kogo pilt.

kätte andas. Pääpruuv oll' nii pikk, õt naksi joba pelgämä, õt jovvaki-i inne kontsõrti röivihõ panda'.

Kontsõrt nakas' päälõ A. S. Arenski nimelitsõ vilharmoonia püüne pääl. Maja oll' illos ja uhkõ, kontsõrt kirriv. Õga laulu-tandsupark sai aigu õnnõ 10 minotit.

Mi lauli üte hähkämislaulu, tandsumängu ja aleksandra vals, Madara lauli' kol' laulu. Rahvast saalih õks oll', a' saa-i üldä', õt veiga pall'õ. Inämbüs õks vanõmba' inemisõ'. Riide õdak ja ilosa' ilma', vaest oll' osa rahvast ar' ka daatšadõhõ sõitnu.

Navoloki küläh

Tõõsõl päävõl viidi meid kalameeste küllä, mia om Ilmeni järve perve pääl. Järv om täüs kallo ja kotus illos ku' pilt. Nigu vinne küläh kunagi om sääl üts pikk külähuulits, katõl puul maja'. Om ka kerik, küläpuut, kogoni väiko muuseumitarõ.

Külävestivali peeti joba kolmõkümnendät kõrda. Kostma oodõti ka Novgorodi kubõrnõri, kiä, nigu peräst näime, oll' veiga nuur miis, naane üsälatsõga saiss' kõrval.

Õga laulu- vai tandsupark panti mäantsegi talo man osaisma- uutma. Ku kubõrnõr uma kaaskunnaga tulõma nakas', tekk' tä piatusõ õga välläsortid

talo man, koh laulõti ja karati.

Vestivalikülälüstõõ kingiti tähtsä herra saatjidõ puult suur nisujauhost küdset ar' lilltet leib. Tenost tull' kas laulta' vai tandsi'. Rahvast oll' pall'õ, kõik võtt' aigu. Nalja sai kah: külä tõõsõh otsah vahtsõlt seotit trehväteh saa-s kubõrnõri saatja arvu ja ütäl' Madaridõ kottalõ, õt n'oo' jo olli' õnnõ inestä.

Püüne oll' ar' ehitü, ümbretõõri mõie' käsitüülisõ umma laadakaupa. Seto rõiva' ni hõpõkraam kõüt' inemiisi huvvi, õks küüsti, kost tulõt ja kuis elät. Õdagust viidi meid liina, kontsõrt tull' anda' viil ka liinarahvalõ Jaroslavi linnusõ man. Kõõõ uhkõmb oll' noortõ gruusiini meeste tands: mägirahva puja' teie' säänsit hüpõit korgõhe, ku' üts ineminõ ültse suut.

Rahvalõ veiga miildü. Noorõ' poolakõsõ' ja bulgaarlasõ' ummi tandsõga panni' kah rahva elämä. Ku' lavalõ tull' väigõkõsõ' tandsulatsõ' Kirovskist, nime perrä isjuumotska' (rosinakõsõ'), jis oll' meilgi ikk ilo peräst väläh.

Novgorodi ehtüshelmist

Viimäne päiv oll' kah liinapäiv. Lõunast oodõti meid rongkäükü. Kuna oll' aigu, sis lätsi hoitellilõ kõõõ lähembäh olõvit

kerkit kaema.

Novgorodih olli ma käünü edimäist vuuri ülikooli aigu, tuulaiga meele ku' aoluulastõle näüdati kremlit ni kerkit veiga põh'alikult. Liinah pidi kokko olõma 114 suurõmbat ja vähämbät pühäkota. Lõüse ilosa vereväst kirbtsäst muinsuskaitõsalosõ kerigükõsõ, midä olõ-s varahampa silmänü. Kerkidõ vai vannu müüere taastamisõst õks Vinnemaal rahha löüdäs, a' niüüldä moodulitsõmb ehtüskunst om nigu põlat vaenõlats.

Näütüst õkva mi hotelli kõrval Volhovi jõe kaldapääl sel saiss suur tiatrihoonõ, mia aigupite lagonõs.

Tuu Dostojevski-nimelitsõ draamatiatri projekt tetti joba 1971, maja sai valmist 1987 ja tuu arhitektuurinäide oll' üts moodulitsõmbit suurõl Vinnemaal. Tuuga soovtas Novgorodih käüjil tutvust tetä' kogoni reisiraamat Lonely Planet. Tiatri ehtedi ullisuur, õt ka kodomaa suuri liinu rahvas kolgatiatrihe nakasi' käümä.

Novgorodlasõ' eis' vihkasõ' tuud kaldapäälset maija ja tahasi' hüä meelega ar' rukka aia' (üts'eräle olnu tornolõvatki mõnõ aasta iist õhku lastu, selle õt tuust sai hindatpõjõõ alla-hüppämisõ kotus). Kuigi rahvas arvas, õt ts' uuda vällänegemisõga maja om märknü vinne rokkstaar Makrevitõi Andrei,

om huunõ arhitekt siski Somovi Vladimir.

Nigu üldäs, ütski prohvet olõ-i kuulus umalmaal, ni eläski päält 90 vana ehtüskunstnik Moskva veereliinah parhilla' vaesusõh ja ütsindä. Tegelikult küll ummi pilte ja kassiga. A' timä usk om kimmäs, õt maija siski ar' õi häõtedä'. Lagonõv kuulus tiatrimaja jääs kremlü müürüst õne puultõist kilomeetrit kavvõmbahe.

Vestivali viimäne päiv

Rongkäük nakas päälõ kremlü värehtide mant, koh lähkoh palas ka igävõne tuli. Kõik vestivalil esinejä rahvas säeti ritta, lipu' nõstõti ülest ni naati laulu-tandsuga astma. Õga pargikõsõ ette oll' pant ilosa' tütrigu', koori nimega tahvli' kõrdapite üleväh. Külälisõ' lätsi' suurõ summaga üle jalakäüjõõ silla, rahvas hõigas tervtüisi ja pess' kassi kokko. Ütehuuuh jouti Jaroslavi linnusõ moro päälõ.

Esinemisplats oll' illos: kõrval pikk ja kaarik valgõ kiviaid, iih Volhovi jõgi, tõõsõ kaldõ pääl nätä' kremlimüür, minkõ iih liinarahva tsuklõmiskotus, kavvõmbah kerigutorni'.

Päälõ tuu, ku' kõik esinejä' olli' perälõ joudnu', kutsti vedosniga' ja lipukandja' püüne päälõ.

Õga laulu- ja tandsupargi

kotsilõ kõnõldi väikene tutvustusjutt. Jätetä-s ka tuud manimalda', õt seto leelo om UNESCOh. Viimäne esineminõ oll' kõõõ pikemb vabaõhukontsõrt. Tundu, õt inämbä miildü' rahvalõ mi tandsumängu' ja tandsu' ku' laulu', karoobuška ja serjooža päälõ tull' õigõ pikä' kassiplatsu'. Kingtüse' ja teno' kõrraldijilõ üle ant, lätsi mi hotelli.

Jumalaga jätteh nakas' mi illos ja sõbralik tudengikõnõ ikma – oll' miika nii ar' harinu. Ispäävõ huumogu kellä poolõ nelä aigu läts sõidust Pihkva poolõ.

Meid panti bussijaama asõmõl maaha vaksalih – vindläsilõm kõikõtsvaksaal. Naksimi, sumadani' peräh, õigõhe paika minemä. Pia tullgi Talina buss ette, miil läts hüäst. Puul nelli päälõ lõõnat, sis katõtõistkümnõne tunni peräst, ollimigi kotoh. Või üldä', õt s'ool vestivalil sai vindläse' seto laulu kõvüstõ kullõlda' ja seto tandsa kaia'.

Ait' umma leelonaisilõ Ollilõ, Riinalõ, Maielõ, Pillelõ, Ingritlõ ja Margitilõ ni pillimiiis Laurilõ, õt kõik mi ütõte sündü ni kokko hoiji. Tehnämi Setomaa kultuuriprogrammi sõidurahaga tugimisõ iist!

Tehnämi ka Vinne-puulsit kutsjit-vastavõtõit. Suur teno Alesjalõ, loodami, õt timä joud kunagi ka Eestihe, uma esä sünnumaalõ.

Ungarih om hulga põnõvit UNESCO kotussit

Minevä aastak (2017) sai käümä tougatus Eesti ja Läti piiriülene kuuhtüüprojekt „UNESCO-Tourism“.

RAUDOJA AHTO

Sinnä' kuulusõgi Seto, Kihnu, liivläse' ja Suiti (egäst piirkunnast häämitupartnerit-organisatsioon). Kõigil näil piirkundõl om uma kultuurist midägi UNESCO nimekirja kant. No liivläsil viil olõ-i, a nä tegevä' tuu nimel kõvva tüüd. Taa projekti iihmargist om koolita' turismiettevõtjät, investeeritäs muuseumidõhe, kõrraldadas seminarõ, tüütarrit, vällä andas raamatit ja trükissit, midä om hää piirkunda tulnu' turistele anda' ja hinnäst lajalõ ilmalõ tutvustat'. Ja lisast viil ka tetäs ütitsit oppõreise, opitas ütstõõsõ käest ja proomitas kaia', kuis om UNESCOhe kuulumist töösõ' hindä kultuuri tutvustamisõst är' kasutanu'. Ja kuis mi saasi' viil parembahe tuud tetä'. Ni saiõgi aprillih kuuhtüüpartneridõga ütekkuuh Ungarih kätütüs. A mille Ungarih? Tuuperäst, õt nä olõ-i liisna kavvõndõh, turisti' om inämbüs sama', kiä' siiäki võisi' tulla' ja nä om mõistnu umma nimekirja kanda' sääntsit asju, mis om seot näide uma egäpäävõte elõ ja tüüga. Kokko sai oltus kotusõpääil kuus päivä ja programm sai kokko pantus kuuhtüüh Valgu Kristiga virmast ABZ Reisid. Programm oll' väkev, olõ-s säänest aigu, õt niisamatõ istu' vai puutõ pite kul' ata'.

Kõrraga ku hummogu Budapesti joudsõ, nakas' liina kaeminõ päälõ – om jo tah suurõh liinah mitmit kotussit UNESCOhe kantu'. Liin om illos ja pikembält tuust olõ-i mõtõht kirotat'. Ku päiv otsa liinah oll' kul' atõt ja jala' lämmä', oll' aig näide tandsuklubihe-tandsumajja minnä'. Võisi' üldä', õt mi (Eesti) tandsuklubidõ liikuminõ ommõgi tuust mõjotõ vai eski algusõ saanu. Vaest 25 aastakka tagasi, ku mi Anzori ja töisi pillimiihi ja kultuurihuviliisiga edimäst vuuri Ungarih käve, nakas' silmä, õt piä egäh liinah om mäantselgi aol tand-

Hollokõ küläh om tarõ ku kompveki' riah.

suklubi - näide keeleh *tanchaz*, kohe inemese' korjusõ', pillimehe' nakasõ' mängmä ja rahvas tands rahvalikkõ tandsa. Ja tuud võisi' ka Eestih tetä'. Näil om eski folkraadiokanal, minka kodolehe pääl om är' tuud, koh ja mis kell ja mäantsit tandsa tandsitas. Ni ka sös s'oo vuur oll' vaia taa värk üle kaia'. Piät ütlemmä, õt jah, näide tandsu' (tsardasi jms) om mi tandsast kipõmba', tandsul om osasit hulga ja jalguga pessetäs ka kõvva vasta maad. A tuu peräst jää-s tandsmalda. Lõpuh sai eski paar seto ja läti tandsu üte hugarlaisiga tandsitus. Järgmäne päiv oll' aig naada' edesi liikuma Hollokõ külälä – väiga illos külä, mis suuri rahhuga kõrda tett. Siih sai nätä', kuis eleti sada-katssada aastakka tagasi. Ja mõnõ' inemese' eläse' ka parhilla' sääl. Piä egäh majah oll' kas muuseum, tüütarõ, puut vai söõgimaja. Siist jäi kõrva tuu, õt rassõ om õks ellä', ku egäpäävõtselt om turisti' moro pääl ja tuuperäst lääväki pall' o' inemese' siist töisihe küllih elämä ja siih käävä' õnnõ tüüh.

Samahkinnisvara pidi mitmit kõrdu olõma kallimp ku muijal. Turisti' om päämitselt kohaliku' ungarlasõ' ja sös muidoki ka naaberriikest. Ja mitte õnnõ siih, a ka töisih paiguh kõnõldi meelee, õt näil om siseturism mitu kõrda suurõmb ku vällästpuult tulnu' reisa'. Näid hindit om jo piä 10 miljonit ja näil om kasvatus ka sääne, õt umma tulõ hoita' ja tunda' (tetäs kõvva kooliekskursioonõ, hulka kasutadas egäl puul rahvusvärve jne).

Veedkese sõitu ja olligi Szenteküläh Maszlik Tej farmih. Jälki hüä kaia' ja pall' o' oppi', kuis piisas kas või ütest aktiivsõst mehest (kõrraga meenut' kõik taa värk Niilo Tiidu elämist-olõmist), kiä uma perrega suut piirkunda elõ hoita' – hoit piirkunna-külä kõrrah, mõtlõs vällä, kuis saasi' umatett kraami parõmbahe müvvä'. Selle õt vahtsõl aol süvväs jo ka maal liinamuudu süüke, olkõ' no sös jogurti' vai eissugumätse' juustu'. Lisast toolõ ommava' nä ka sõpruga nakanu' umma kraami üte h müümä – ütste tege paalinkat, tõõnõ ol-

lõkõist ja nii nä üte h tuud laado ja turu pääl mõövä', tegevä' ütstõõsõlõ reklaami ja paistus, õt tuust om kassu.

Lisast inemiisi elõga seot värke om ungarlaisil ka loodusõ värke UNESCO maailmaperändi nimekirja pant, näütõiset

Aggteleki kuupa'. Nuu' karsitikuupa' omma' võimsa' külh ja näid om hulga. Mitmitkõmnit ja satu eis' pikkusega kuu-pit ummi stalakmiite ja stalaktiitega. Minkast õnnõ mõnda lastas sisse, a tuust om ka viländ, õt terve päiv lääsi' nii, õt

Raudoja Ahto pilt.

Sõidimi katõhõbõsõvankriga.

Raudoja Ahto pilt.

Intervjuu Claus Mootsega: Lavahunt „Vanahundih“

KITTUSÕ KELLY

Toimõtaja

Claus, sa olõt s' ookandi nuurmiis. Koh sa kasvit ja midä sul om latsõiäst kõgõ inäbä meeleh?

Kolmada eloaastagani' elli Ahjal, sis lätsi elämä Verskahe vanaimä mano. Mul om tuu päiv väiga' hõste meeleh, õt ku mi Ahjal joudsõ ja maja nulga man uut minnu vanaimä, kiä vooriga' võtt mu ümbrelt kinni ja kallist. Ma kasvigi' vanaimä ja vanaesä man, koh ma sai aiah partsõ ja tsipoga' mängi'. Nuu' 21 partsi, kedä mi õgal hummogul laudast vällä lasi, lätsi hannah mi kodo mant mäeala järve päälõ ojoma ja õdagu, nii ku kellävärk, olli' näjal' laudah. Mul om meeleh ka' piimämiis Treski küläst, kiä tõi vanaimä mano purgiga' piimä, ja kuvvamuudu ma käve töösõst kotost kolmõaastagatsõna jala kilo-

meetri-puultõist vanaimä man piimä peräh.

Jo Verska gümnaasiumih paistu' sa silmä esinemisjulgusõga' playbackel. Kas säält ommõgi' peri su lava-armastus?

Mi õks kõik paistu silmä ja mi olõgi' vahva' sepiigu'. Esinedä' om mullõ kõõ miildünü' ja salahuskattõ all või üldä', õt olõ-õi lauljat, kedä ma olõ-õi kotoh peegli iih pruumnu' perrä tetä'. Tegeligult om s'oo väiga' lõpus ettevõtminõ. Tiatri lavavaku säänest olõ kõõ kaenu' imeliso tundõga' ja no', ku olõ üte h tennü' jo mitmih lavastuisih, pess süä õks lava pääl ollõh säidse kõrda kipõbalt ku muido.

Kuvvamuudu sa lõuset tii tiatri mano?

Maoodihummogukell 7.28 Tar-toh keskliina nummõr 3 bussit, õtsõita' tüühü, ku näi saina pääl ribah olõvat kuulutust, koh oll jo 2 kuud vana tiadõh „Tulõ-

Tarto Üliopilastiatri katsõtõlõ!“. Ma võti ühendüst tiatri kunstilisõ juhi Kudu Kaleviga', kiä oll nõuh minnu katsõtõlõ võtma, ja nii must saigi' tiatri liigõh. Tõisil ollõ j lavastusprotsess tüüh, ku ma näide mano lätsi. Mi tei erinevvi etüüde ja har'otuisi ja jo ollegi' lavastus ussõ takah. Tummõ saal oll rahvast täüs, suurõ' tulõ' kest lava ja ma loi luulõtust armastusõst. Juhõndaja Kikka Timo and inne etendüst mullõ viil mitmit soovtuisi, minkõst mõnõ' inne lava päälõ minekit kõrva taadõ joudsõ panda'. Säält sistuu tiatri riiitii päälõ naaski'.

Ma olõ suka' mitmit kõrdu Tarto Üliopilastiatrih laval olnu'. Kõnõlõ', mia sullõ meelüs tiatrielo man kõgõ inäbä ja kas näütlemis ommõgi' su töõmõli kutsumus?

Tiatri man meelüs mullõ tuu, õt ku süvält ma saa mängi' määnestki' karakterit, ku umas pia mõistma võtta' tuu tegeläse,

kedä kehäst, ja tä tävveste läbi tüütämä.

Tuu om nii rassõ, a samah and nii hüä energia. Oga tiatri riiitikk, koh ma saa üte h tetä', rikastas mu tiidmisi. Tuu and mullõ kõgõ suurõba positiivõ energialaengu. Ma olõ kindla, õt ütstõõk ku rassõ tuu tii om, ma jätä-äi näütlemist inäp kunagi' maaha.

Sa mängit ka' Taarka Perimüstiatri lavastusõh „Vanahunt“. Kedä sa sääl mängit?

Lavahunt „Vanahundih“. Pais-tus väiga' huvitav ja ma ooda väiga'. Ma olõ-õi jo viimätse' kuu aigu maada' saanu' ja jo tahasi' tiidä', kuvvamuudu ma lava pääl seto keeleh kõnõlõ ja olõ.

Ma olõ-õi kindla, kas ma või kõkkõ infot tiika' jaka', a mul om sääl vaia mängi' mitund karakterit ja või tulla' viil mitmit muutusi, sis ma saa-ai täpselt üldä', kedä täpselt ma sääl

mängi.

Midä oodat lavastusõst?

Ooda vahtsidõ näütlemisõga' kuuhtüütämist. Ma tiiä säält õnnõ sõpra Linnusõ Arturit, mia tege mu olõmisõ kergebäst ja tekitäs kindla tundõ. Ma usu, õt Artur jag hüä meelega' ka' mullõ näponäütit.

Mille sa soovtat inemisi „Vanahunt“ kaema minnä'?

Tulgõ' muidogi' „Vanahunt“ kaema. Ma olõ perüs kurvalinõ, ku siist Kagu-Eestist ja Verskast jouda-ai kohalõ tulla' ja nätä' ummi mihi moro pääl mängmäh.

Kuki' ma olli Vanahundi Hõõdõrist varahappa kuuldnõ, a mul olõ-õs selget pilti timäst. Aku ma no' s'oo lavastusõ tekestega' tüüdlõ tennü', sis mõista säält vällä lukõ' sääntsit õgäpäävõtõsit jaburit nal' alisi juhtumisi setokõisi hindä elost. Väiga' suurõ teno olõ võlgu lavastajalõ Kesoneni Helenäle, kiä mu ku-

saa-i arvugi.

Nii ja ollõgi aig jouda' sääntsi-hekotustõhõ, minkast om kuulnu inämbus inemiisi – nuu' om Eger ja Tokaj, kuulsa' veinipiirkunna'. A tuud tiidä-i, õt nä om ka UNESCO nimekirah ja lisast veinikeldritõlõ om sääl ka muuseumit ja võimalik kõõst taast värgist rohkõmba tiidä' saia'. Ja mi õks pruumsõ ka – võis üldä', õt taa om umaette tiidüs, õt päävä-katõga kõgõst taast veinivärgist kõik selgest saia' olõ-i mõtõldagi. No nii nätal miinimum, a meil tuud aigu olõ-s ja jo järgmäne päiv ollõgi viimäne päiv ja plaanih Hortobagy rahvuspark. Näid rahvusparkõ om hulga nätt, a mulle taa miildü väiga. Suurõ' nurmõ', koh sõitva' hobõstõga husaari' – õkva kapten Tenkes tulõ miilde. Ja näide nurmi vaihõl suurõ' kalakasvatustiigi', minkast saa vett võtta'.

Kõik oll' näil är' kasutõ: tiike ümbre sai tsirkõ kaia' – linnutõrni' ja kõik mis oll' ehitõt, tarri man ratsakooli', eläjäpargi' – väkev värk. Muidoki andsõ pall' o' mano ka giid, kiä mõistsõ hõste kõnõlda'. Jälki turismih väiga olulinõ värk – ku asju and edesi inemine, kiä tuud mõist ja om hingega as' a man, om tuust kõrraga arvu saia'. Ja ollõgi aig kõrda sõita'. Sääne sõit tege mitmõ as' a klaarimbast, saat vahtsit ideid mano ja ka hindä asju kavvõndõst kaia'.

Šoronža pühä piirak.

Ljudmilla Jarmuzina pilt.

Mokornulgast Marimaalõ

Inne viil, ku Obinitsah keväjä lihavõõto aigu Marimaa kütä Šoronža kuulutõdi Soomõ-Ugri Kultuuripääliina 2019 kandjas, sai Mokornulga kuur Ristimäe Raivo kaudu kutsõ juuni algusõh tulla' laulma Marimaalõ lillifestivalilõ mäemariidõ man ja pulmafestivalilõ niidumariidõ man.

KAUKSI ÜLLE

Koori liigõh

Kuna osavõtta' tahtjido protsent oll' 100, tuu tähendäs, õt sõita' tahtsõ' kõik 11 liigõht, jäi Raivo bussikonõ kitsas ja meil tull' tsiibo' kasvata' ja Riias Kaasanihõ linnada'. Ollimi piä kõik reisiraha lauluga tiinnü ni küüssemi tsipa mano kah ja saigi teos suur reis. A Raivolõ ait'umma kutsõ iist!

Kaasanist Mäemari pääliina Kosmodemjanskihe (mariidõ nimega Tsikma) sõit PAZ

bussiga om paras nostalgialaks. Raputas ja vinnüs, a järgmätsil päivil ütetiistkümnekese 8-kohalissi bussõga reiseh meenuti mi tuud edimäst bussi heldimüsega.

Mari', õkva mäemari' olli' edimädse' hõimurahvist, kiä' joudsõ' jo 1993. aastal tuuaig-sõhe Meremäe valda, Meremäe kuuli ja kuningriigipäivile. Just Faina Ešmjakova juhut kand-lõansambli om õks olnu külälilõne üle mõnõ aasta.

Vaivald sai' kohvri' kolmanda korra pääle hotelli vinnat, ku õkva tull' kogonõda' sõidus Mäemari vabaõhumuseumi. Valgõ' rõiva', käsitüüvahendi' ja linigutaolisõ' abielonaase pääkattõ' tulõva' tutv' ette. Ka vana, muldpõrmanduga suid-sutarõ pand mõtlõma, kuis õks üteh eläjidega, suurõ perrega sau all talvi üle eleti.

Mari' omma' ainus hõimurahvist, kiä' joudsõ' jäää' elämä Volga viirde. Kõiktoõsõ', niidumari', ersa'-moksä', udmurdi' – aeti suuri jõki Volga ja Kaama veerest minemä – nuu' olli' jo vinne ja tatari kaupmiihi huvi-

ala. Mäemariidõ ja niidumariidõ vaihõl om väiko ristisõda viil täambädseni käumah. Nimelt mäemari' lätsi' jo 14. saandi aigu ristiusku, a niidumari' omma' maausulisõ' s'ooniaoni. Niidumariidõl võeti kannõl ku väejuhi pühä pill ummist sangaritegudõst jutustamisõst vai pühäh hiieh ohvõrdamisõ man mängmises – käest ja lahuti ni palotõdi.

Mäemariidõl läts kannõl naisi pillis ja mängitäs s'oonimaani. Korgõ illos 30ndil aastil sisustõt mari tarõ ummi valgidõ kä-sitsi tett kardiniidõ ja muu piinü näpotüüga avaldas muljet. Eiski värmilist pitsi lövvämi. Etendädäs väiko katkend mäemari kosjust ni nekruudismekist, miä võtt silmä' likõs.

Viil kihotadas miika tiatrihe etendüst „Sipõlgidõ pulm“ kaema. S'oo om tandsuetendüs mäemari allegoorilisõ eeposõ põh'al. Ka s'oo lugu om tutv'a. Soomõh eläv ja Tarto Ülikoolih opnu Julia Kuprina om Obinitsah 2015. aastal eepostõpää-väl s'ood eepost jo tutvustanu. Etendüs om energiline, väarmi-

line ja illos. Arotami võimalust sedä näidädä' ka Eestih ja Setomaal.

Ilm om järgmätsse päävä lillifestivalihummogu nigu tujukas miis. Vahel ähvädäs piksega, siis palotas, siis leotas festivalikülälilistõ ilosit valgit rõivit ja kandlit.

Kõik esinejä' juuskva lavalõ vihma iist. Pido toimus suurõ rahvidõ sõprusõ ülistämisse tähe all. Meenusõ' latsõpõlvõaigõ' laulupeo' ja „Olgu jääv meile päike“. Esihindäst jo illos loitsu tekst. Vihm piatus poolõ kontserdi päält, tandsitas hulga.

Tands omgi mari kultuuri alostala. Latsõ' ja noorõ' läbiligonõnu' ohkokõisih rõivih... Äkki kuulutadas kontsert lõpõnõus, esinejä' pandva' joostõh minemä ja siskutsutas lavalõ mi kuur. Laulami 11 naase ja 2 kilõga lillega seot laulõ. Kohalõ-jäänü' päältkaeja' plaksutasõ'. Sis veetas meid mäe pääl olõva platsi pääle.

Sääl om nigu seto folk. Grillmisõ kõrbõhais käü ülepää ja om suur turg avat. Om ka ilosat mari käsitüüd, a turgi kaupakah om. Rätivarugi saa tävvendüst. Vällä om ehitet külāmoro', koh söõgilaud, käsitüünäütis ja pillimiis ni pernaase' uutva'. Õkva ku minevaastanõ seto kuningriik. Om töömeli umanõ ja kodonõ!

Ja sis tulõgi meil anda' mitte seto rõivilõ pandmisõ, a seto rõivist võtmisõ etendüs mi avustajilõ, selle õt muud rõivaruumi ku bussi kõrval olõ-i. Saimi hakkama ja alas' väikõraputav sõit väiko bussiga niidumariidõ mano Moiskihe.

Üumaja saimi keemiatehasõ küläliskorteri, näil sääl hotelle õga hostelit olõ-i. Seimi, jeimi, magari ja tüüd õs tii' mi sukugi. Ka järgmäne hummok säädse-mi hinnäst, koha iist piigli man võidõldõh, ilostõ vällä ni sõidimi festivalilõ. Vinnemaal, mille kuuhsaisuh mi hõimurahvakõsõ' eläse', kõgõ nõvvõtas rukavadiitlit, ansambli juhti õgalõ poolõ presiidiumidõhe istma vai saisma.

Meil om küll koori vanõmb Tarrosõ Aira, a muido otsustami kõik õks umavaihõl kokõ kõnõldõh. Õgaüts tugõ kuuri tuuga, midä mõist, näütes Süvaoru Tiina vinnekeelist meilivahetust piteh, Mehiläse Margit seto rõivameistrinä, Hörna Rieka uma suurõ hulga hõimukontaktõga. Aida Eleanora võtt osa esiki pillimiihi vällänäütisest. Tandsõmi nii, õt lava kõiku. Mäemari om vana kõrd masmah, tohi-i naase' muud ku kannõld mängi' ja mehe' kohvrit bussi õga trepist nõsta' õi mõtlõgi. Sai õks vähä kasvatadus kah!

No delegatsioonih juhis ollgi sis Hörna Rieka, kiä Soomõ-Ugri kultuuripääliina Obinitsa 2015 programmijuhina passõ hõste kõrraldajidõpuul-sidõ vippe ria pääle.

Pulmafestivali plats oll' väega illos, apar ja oronõlvapääline. Suurõl pulmaetendüis võistlusõl esiti miiki kava, koh oll' tutvassaamisõ laul, mõrsja koolõ-taminõ, itkimäle, pää tegemine ja pidotamisõ laul.

Peräst jaati avvuhindu, saimi kats suurõ ameerika fotot sildadõst ja luudusõst raamitult. No kohe mi nuidõga linda? Sai kooril ülesandõnuu' edesi kinki', nii õt kiäki õi saa' pahatsõst.

Lõudsemi festivalil hulga eesti kultuuri sõpru, kiä olli' laulupidol vai hõimupäivil käänü'. Üts kohaligu koori di-

rigent kutsõ meid umma kodo. Sääl kostitõdi meid hiilgavatõ salatidõ ja ollõsupiga. Sinnä' mi kinksemi sis tuu Brooklini sil-duga pildi – tuu oll' korgõmb kotus pulmaetendüse iist.

Saimi kokko ka eesti keele tõlkja, mari liikumisõ üte liidri Laid Semiriga (Vladimir Kozlov). Timä oll' inemine, kellega umal aol sai' käivitedüs etnofuturismikonverentsi'. Tä om ka ordeni mi presidendilt saanu 2000. aastal.

Ka siih oll' tett kõigi külli moro', koh kostminõ käve. Pulmaetendüse' olli' väega huvitava'. Tull' ette tutvit kotussit. Viidi meid sis üumaja mano, lasti kohvri' pakki' ja tiil lin-nujaama pidimi külästämä ka Šoronžat – tulõvast kultuuripääliina. Tuud käükü pidäsiva' peräh pall'õ' reisi tipus. Mul-jõtavaldav muuseumitalo, käsitüükeskus. Sääl kaimõ ringi, pilt kangli all, õt kuis ja kohe kinki'.

Vana suurõ koolimaja koridor om täüs mari maalõ, käsitüütärõ tekstiile sainu pääl, korvikudamistarõ kah riolidõ all. Jovvami söõgisaali. Lakõ'

Kolm tsõõritäüt setoviise

Ütspäiv trehväs' niimuudu, õt ma sai hindäle kolm Setomaaga kõudetü sii-dii-plaati, kõik nä ommava' imämb-vähämb ütäl aol vällä ka antu', ja naksi näid sis kõrrast kullõma. Önnõs oll' Setomaa leht joba tiidä' andnu, õt ma piäs katõst plaadist midägi kiroutama, no kolm om jo viil ilosamb nummõr!

ILVESE AAPO

Panni edimädse plaadimas-sinahe Zetodõ „Lätsi liina“ ja eis' veid'õ pelksi, õt mul om-mava' nupu' säetü' Motõrheadi kullõmisõs ja tuu om peris suur tüü tagasi krutti', ku piat folgi perrä ümbre säädä, a selgusi, õt niimuudu tulõgi „Lätsi liina“ plaati hindäle kõrva las-kõ', sobis umbõlõ hõste. Plaati lätt ilosahe mürinaga käümä ja selge om, õt seto' ommava' liinah kohal ja pelgä-i tah midägi. Kõla om kargõ ja lätt kuigi väega ilosahe plaadiümbriõ värmega kokko. Miskiperäst ommava' tsõõri pääle vahtsõst tettü' ka kats joba varramba il-munu' laulu, no vaest s'oope-räst, õt bändil om jo juubel vai midägi. Kuulsast kergotamisõ luust ommava' naase' küüki tagasi pessetü' ja pillimiihile om hindätiidmist mano tulnu, a töönõ „esihindäkaver“ „Õs viä“ minno õs veennu', ma usu-i elõh, õt ku Jalmar saanu' naasõlt liinalua ja lännü' väega ilosit latskõisi kaema, sis täl õs vidänü'. Kõgõ paremb uudis om aga tuu, õt Leima Matisõl om lubatu ka paar laulu iist võt-ta' ja tuu and luutust, õt ku Jal-mar uma Trad Attackiga Marsi-lõ turneele lätt, sis pia-i Zeto' tuuperäst viil pilleulka saisma pandma. Õgal juhul hää plaat, illos plaat ja piaaigu õgal setol joba nigunii olõmah kah.

palksaina'. Meele võõdas ahost vällä pühä piirak, kohetusõga ümbritset pühä pudõr. Kohalik nuurmiis kardi – iistpal-võtaja rõivih õnnistas piirakut – niidumariidõl om jo uma usk riigiusk.

Mi kõik piät taldrigu pääle pant piirakust võtma suuga suutävve ja hää soovi ütlemä. Sis tulõgi pääle süüki tenokõ-nõdõ aig ja nii ma sis ütligi, õt mi tennä külälislahkusõ iist ja tunnõmi hinnäst nigu kotõh ni tuuperäst jätami ka uma pää-avvuhinna näide söõgitarrõ ja nakami tuud siih kaemah käümä. Kõigil sai hää miil, kirotimi pildi taadõ ka autogrammi' ja koori nime ni kuupäävä. Järg-mäne kultuuripääliin om väega õnnõstunu kotus, oll' nii tutv'a näide rahvaga kuuh olla'.

Riih kohvriint õs tüütä' tund aigu, a kostikott Ape söõ-gipoodist tull' imeligult otav.

Ait'umma koori iistvidäji-le, kiä' kõkkõ virgalt kõrraldi', edimäne koori kõigi liik-mide ütisreis oll' sääne, midä and viil kavva kõnõlda' ja miil-de tulõta'!

Tõõsõs naksi kullõma Kiiora tsõõri „Rääräüss“ ja olli kõr-raga umbõlõ hõste üllätünü ja midä edesi kulssi, toda inämb üllähtü mugu edesi. Umbõlõ hää kirmassõplaat ja kimmähe tävveste maailmamuusiga! Tuu om süntees, tuu om fashion, ku võõrit sõnnu appi võtta', ja liss om sääl kimmäs elo seeh! Kiiora om võtnu ja umas ja setos tennü ukraina ja mordva ja rootsi ja nii edesi muusigatuuli ja eiski sää-ne pala nigu „Subota“, mis om joba saa aasta iist kõik inemese' surmani är' tüüdänü ja arvada' õt tuu peräst nä koolnu' omma-vagi, om sutõtu jälki kõlblikus mängi'! S'oo plaat saanu' mu käest maksimumpunkti', kui mul olnu' naid kuigimuudu vaia või võimalik anda'. S'oo plaat võinu' õgal setol ka kimmä-he olõmah olla'! Hüä, õt päält tuud, ku Klapp inämb väega pall'õ kontsertõ tii-i, om tulnu Kiiora ja kirmassõl om sis õks viil midägi tetä'.

Kolmanda plaadiga, min-kõl nimes „Õnnelik lõpp“, om niimuudu, õt s'ood saa-i arvustada'. S'oo om Verska bande Sinu Naine ja näidega om niimuudu, õt Eesti rahvas arvust' näid niimuudu, õt nä om jo edimäne aamõtluk rahvabänd inne toist aamõtlukku rahvabändi, mis om jo Nedsä-jä Külä Bänd. Tuu Sinu Naasõ plaat muidoki om ka õgal setol joba olõmah ja õnnõs om sääl pättüüsegä lainatu viise kõrval ka paar tõtõstõ hüvvä laulu ja eiski setokeelidist om, a tuud kõgõ parembat ma tohe-i kit-tü', selle õt sääl ommava' jo mu hindä kirotõtu' sõna' ja kitmi-nõ olnu-s sündsä, tuu piat kiäki töönõ ette võtma. Plaadi ku-jondus om ka rõõmus, võit eiski latsilõ näidädä', kullõlda' näile meelüs tuud nigunii.

Õgal juhul Seto muusiga eläs kõiki naidõ tsõõrõ pääl veiga hõste ja tuu omgi kõkõ täht-sämb!

Sünnüpääv' juulih

Nassari Elvi – 61 1. juuli muuseumitüütäjä, sönolinõ, leelopark Sõsarõ vedosnik	Mägiste Ketsia – 67 13. juuli Meremäe-Obinitza naiskoori laulja	Linnasaar Elsa – 77 28. juuli lehelugõja Petsereh	Koidu Kann	82
Hundi Veera – 83 3. juuli Ilolisõ leelonaane	Alveri Vaike – 63 13. juuli Kuldatsäuga leelonaane	Kudre Helena – 70 28. juuli Kuldatsäuga leelonaane	Kalju Moro	81
Pino Jüri – 48 3. juuli aokiränik ja kiränik	Raali Ain – 44 13. juuli pillimiis ja ollõmeistri, Seto Miihi Summa taulumiis	Roht Svetlana – 57 29. juuli Madara ja Ilolisõ leelonaane	Liivi Härma	81
Kuusingu Nikolai – 76 4. juuli Höpõhöimu laulumiis	Reimanni Nele – 55 15. juuli haridus- ja kultuuretegeläne	Utsali Maret – 34 31. juuli Höpõhelme' ja Meremäe mehe' leelotaja	Leo Mets	81
Veesaare Anne – 61 4. juuli näüttelejä, Siidisõsarõ leelo- naane	Lennuki Lembit – 59 16. juuli sorrõseto	Olga Laan	96	
Laari Maivi – 57 5. juuli MTÜ Tegus Mikitamäe juht	Noormetsa Maria – 72 20. juuli Kullakõsõ ja Ilolanga iistvidäjä	Vladimir Sosnovski	94	
Otsa Sirje – 69 10. juuli Ilolanga leelonaane	Haavalo Helis – 39 23. juuli Siidisõsarõ leelotaja	Liidia Linnus	94	
Purje Kaja – 58 10. juuli Siidisõsarõ leelonaane	Verrevi Hele – 64 24. juuli Meremäe-Obinitza naiskoori laulja	Maria Mjartseva	93	
Palo Urve – 46 10. juuli poliitik	Metsa Helve – 64 25. juuli Höpõhöimu leelonaane, Seto Latsi Kooli oppaja	Joan Luts	93	
Koseri Aino – 59 11. juuli Ilolanga leelonaane	Hirsiku Mari-Lii – 28 25. juuli Sõsarõ leelotütrik	Ludmilla Jäämets	86	
Mägipõllu Aime – 57 11. juuli Helmise leelonaane	Kulinitši Valentina – 89 26. juuli leelopark Sõsarõ innine laulja	Nikolai Toonõkurg	85	
Kunsti Eevi – 55 11. juuli Kuldatsäuga leelonaane	Karbi Valli – 64 27. juuli Sorrõseto iistvidäjä	Nikolai Lemmik	85	
		Aino Soolind	85	
		Aleksei Laanemets	84	
		Aliide Sonts	84	
		Maria Kozlova	84	
		Jevgenia Golubova	83	
		Olga Pihle	83	
		Olga Balanova	83	
		Ljudmila Pähn	83	

Kalju Rahuelu (27.07.1962-13.06.2018)

Verska sanatooriumi ja viikeskuse tüülisõ omma' leinäh. Mi hüä söbõr ja kolleeg Rahuelu Kalju om lännü' ar' taivatsidõ teie pääle.

Kalju oll suurõ jao uma elost pühendänü' Verska kuurortravikeskusõ ülesehitudüüle. Tä nakas sanatooriumi tüükua juhatajas 1986. aastagal ja oll majandusjuhataja aamõtih huulmalda' viimätsel aol vaivanu' haigusõst.

Kalju sündü 27. juulil 1962. aastagal parhillatsõh Setomaa vallah Miike küläh. Tä oll suurõst perrest. Inne sanatooriumi tüüle tulõkit oll tä tüüh Võro rajooni kolhoosih Võit ja abiellu Enega'. Näide perrehe sündü kats last – Kadi ja Priit. Kalju oll ka' vanaesä uma katõlõ pujatütrele.

Tüükaaslaisi jaost om Kalju olnu' koo suurõs toes ja abilisõs. Mõnõl korral paistu, õt ütškõik määne murõh vai hädä oll vaia ar' lahenda', õks joudsõts tsõõriga' Kalju mano. Kalju lihtsalt võtt ja tekk ar'. Timä vastutusõl oll' nii huunõ, näide sisustus ja ümburus, tüüvahendi' ja nii mõnigi' kõrd hädäolukõrrah osakondõ varustaminõ, ku miaki sai äkitsi otsa.

Kaljut näe-es praktilisõlt kunagi' kabinetih istmah – tä oll kõikaig linnuh. Kas maja pääl tüümihiga', mõnt tehnilist probleemi uurmah vai sõitmah liina ja tagasi, õt tuvva' kipõlt vajalik kaup. Kas oll kontoril vaia vahtsõts printeritahma, hotellipernaasel vahtsõts telekat tarrõ, kõõgile äkitsi otsa saanu' söõgikraami

– õks oll tuu Kalju rida ja tä löüds lahendusõ. Edimätsi siäh rivih ja ütänä viimätsist kodo minemäh. Tä lihtsalt tekk ja toimõt pääväst päivä. Kas Kalju kunagi' ka' puhas? Tuu juhtu täks liisnalt harvakutti. Kalju kaiba-as, tä püüds koo anda' hindäst kõõ pareba. 55-aastaganõ miis om uma elo kõõ parebih aastagih. Väiga' hüä miis om mi siäst lännü' ja liisnalt varra.

Kalju, mi jää sinnu mälehtämä kiä hüä söbra, kiä abivalmi kolleegi vai koo linnuh olõva kabinetinaabrina. Puhka' no' rahuh s'oost rassõst tüüst.

Mi avalda kaastunnõst abikaasa Enele, latsilõ ja latsõlatsilõ ja kõõgilõ umatsilõ.

Tüükaaslasõ' Verska kuurortravikeskusõst

Seto Talomuusiumi uudisõ'

Seto Tsäimaja man rehe all om käsitüü- ja suvõniirikauplus. Müvväs käsitüüd, raamatit, vaipu, korvõ, erinevvi suvõniire ja viil pall'õ huvtavva.

Kauplus om vallalõ E, P kell 10-16 ja T-L kell 10-18.

Näütüse' Seto Talomuusiumih:

Seto Tsäimaja sainu pääl om augusti lõpuni' näütüs „Kõivo Anne hammõkirä“.

Seto Talomuusiumi rõivaaidah om kooni' septembri lõpuni' näütüs „Üte talo näpotüü“.

Seto Talomuusiumi maja sahvrih om näütüs „Valgõ ja värmilinõ pits“.

Suvidsõ sündmüse' Seto Talomuusiumih:

29.-30. juuni Seto Folk „PEO PÄÄL“ puhkõala, latsiala, süüminõ Tsäimajah,
30. juuni kell 18 I Seto Tantsopido „Kagoss kargasõ“,
12. juuli kell 20 Iloõtak ehk leelokoori kontsert,
19. juuli kell 20 Iloõtak ehk leelokoori kontsert,
11. august kell 10 Miipäiv,
20. august kell 11 Pinipäiv.

Tervitami till' okõisi vallakodanikkõ!

KELLY TUIK
HETI RAUK
KARL VAKO

Leinämi

- + Kalju Rahuelu
- + Alexander Brilliantov
- + Leo Kütt
- + Olga Lall
- + Ülo Turvas

Raakva nulga kokkotulõk ja Matsuri kandi hariduselo 115. aastapäävä tähistamine om

14. juulil Matsurih. Algus om kell 13.00.

Muusikat tege Urvastõ küläkapell. Pidolavva katami ütehvõetu kraamiga ütidselt.

Suur Kontsertõdak Ostrova

21. juulil om Meremäel, Ostrova küläh Suur Kontsertõdak.

TULBI EVELIN

Kontserdil esinese' Verska muusigakooli pilliklubi, Rikka Ivvani pillilaagri noorõ', NOËP, Revals, Kosmikud, Jarek Kasar ja Olavi Ruitlane.

Suurõl kontsertõdagul esinese' Verska muusigakooli pilliklubi ja Rikka Ivvani pillilaagri noorõ' muusigu'. Rikka Ivvani taloh Setomaal om õgal aastagal pillilaagri. Pillilaagri lõppkontsert om koo ette kannõt ka' Ostrova festivalil. Pääle kohalikõ nuuri pillimiisih naarutasõ' rahvast satiirilisõ kupleoprogrammiga' Jarek Kasar ja Olavi Ruitlane.

Country-blues-rokkmuusikat tuu lavalõ suhtõlisõlt värske muusigakollektiiv Revals ja punk-rokkmuusikat ansambli Kosmikud. Õdak lõpõs elektroonilisõ poppmuusikaga', ku lava pääle astus NOËP. NOËP om artist, kiä esines vaest inäp vällämaal ku Eestih, meil om sis no' hüä võimalus kuulda' ja nätä' hinnat muusikut ka' Setomaal.

Kõrraldaja Aime Tulp kõnõl, õt muusigairitüisi kõrraldaminõ Setomaal om olnu' suur rõõm. „Meil om väiga' hüä miil, ku külälisõ' omma' rõõmsa' ja saava' siist positiivsõst energiast ja tuuläbi suuvva' Setomaalõ õks ja jäl' tagasi tulla', „ütel tä. „Om hüä, õt kontserte ja meelelahutuslikõ sündmüisi hulk Setomaal om kõikaig kasunu'. Ku mi katsa aastaga iist alosti, sis oll suuri kultuurisündmüisi piirkunnah viil veid'õ.“

No' saa lähëbähki' pia õgal suvõl nädälivahetusõl kultuuri nauti', „rõõmust Tulp, kiä ka' eis' mõnõ aastaga iist vässü päälinaelost ja tull ar' tagasi Setomaalõ. „Ma olõ Setomaal kasunu'.

Ülikooli aol lätsi Talinahe, a side Setomaaga' kao-os kunagi'. Mõnõ aastaga iist otsusti Talinah palgatüü maaha jät-tä' ja tulli tagasi Meremäele, umma sünnüpaika. Mi alosti

muusigasündmüisi kõrraldamisõga', peräst ka' mar' aistandusõga'. No' ma tunnõ, õt tii õigõst asja ja olõ õigõh kotosõh.

Mi puult kõrraldavidõ üritüisi läbi saa anda' uma väiko panusõ Setomaalõ tagasi, „ütel Tulp.

Ostrova suurõlõ kontsertõdagulõ tulõ kindlahe tulla' koo perrega', selle õt meelelahutusõ löüdvä' ka' latsõ'. Pääle tuu, õt latsõ' saava' niisama moro pääl hullada', om vallalõ ka' erälde latsiala, koh saa mänge' ja joonsta'.

Kindlahe saava' Ostrova külälisõ' maitsa' Setomaa kokkõ süüke. Kohal om Lillemäe talo, Rikka Ivvani talo ja Kirsitalo kohvigu'.

Suur kontsertõdak om Ostrova küläh 21. juulil. Piledi' omma' müügih Piledilevi veebipoodih ja müügipunktõh üle Eesti. Piledi' omma' viil ka' Meremäe raamadukogoh, Obinitza muusiumih ja Verska turismiinfopunktih.

Müügipunktõh olõ-õi pileteid väiga' pall'õ, tuuperäst om soovtus, õt varahappa pilet ar' osta', muido võit ilma jäää'. Värehti' tetäs vallalõ kell 15, kontsert nakas pääle kell 16.

Aokava:

16.00 Verska Muusigakooli pilliklubi

17.00 Rikka Ivvani pillilaagri noorõ'

18.00 Jarek Kasar ja Olavi Ruitlane

20.00 Revals

22.00 Kosmikud

00.00 NOËP

Inäp infot:

www.ostrova.ee ja Facebookih www.facebook.com/ostrovafestivalid.

Manoinfo:

Aime Tulp, kõrraldaja, 5066999, aime@ostrova.ee

Neeme Tulp, kõrraldaja, 5037413

OSTROVA 2018 SETOMAA

SUUR KONTSERTÕHTU OSTROVAS

21. JUULIL 2018
väravad avatakse kell 15

RIKKA IVVANI PILLILAAGRI NOORED

JAREK KASAR JA OLAVI RUITLANE

REVALS

KOSMIKUD

NOËP

TULE SAA SELLEST KÕIGEST OSA!

PILETID SAADAVAL PILETILEVI

Ostrova küla, Setomaa vald, Võrumaa
info@ostrova.ee • www.ostrova.ee